BENDROJO TEISMO (trečioji kolegija) SPRENDIMAS

2014 m. gruodžio 12 d.*

„Konkurencija — Karteliai — Parafino vaško rinka — Sprendimas, kuriuo konstatuojamas EB 81 straipsnio pažeidimas — Kainų nustatymas — Pažeidimo įrodymas — 2006 m. baudų apskaičiavimo gairės — Vienodas požiūris — Sunkinančios aplinkybės — Recidyvas — Pareiga motyvuoti — Lengvinančios aplinkybės — Labai mažas dalyvavimo kartelyje mastas — Dėl neatsargumo padarytas pažeidimas — Teisė į gynybą — Neribota jurisdikcija“

Byloje T-558/08

Eni SpA, įsteigta Romoje (Italija), atstovaujama advokatų M. Siragusa, D. Durante, G. Rizza, S. Valentino ir L. Bellia,

ieškovė,

prieš

Europos Komisiją, atstovaujamą F. Castillo de la Torre ir V. Di Bucci,

atsakovę,

visų pirma dėl prašymo panaikinti 2008 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimą C(2008) 5476 galutinis dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/39.181 – Žvakių vaškas), o jei šis reikalavimas nebūtų patenkintas, dėl prašymo panaikinti ieškovei skirtą baudą arba ją sumažinti

BENDRASIS TEISMAS (trečioji kolegija),

kurį sudaro pirmininkas O. Czúcz (pranešėjas), teisėjai I. Labucka ir D. Gratsias,

posėdžio sekretorius J. Palacio González, vyriausiasis administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2013 m. kovo 19 d. posėdžiui,

priima šį

* Proceso kalba: italų.

Sprendimą

Faktinės bylos aplinkybės

1. *Administracinė procedūra ir ginčijamo sprendimo priėmimas*

1 2008 m. spalio 1 d. Sprendimu C(2008) 5476 galutinis dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/39.181 – Žvakių vaškas) (toliau – ginčijamas sprendimas) Europos Bendrijų Komisija konstatavo, kad ieškovė *Eni SpA* kartu su kitomis įmonėmis pažeidė EB 81 straipsnio 1 dalį ir Europos ekonominės erdvės (EEE) susitarimo 53 straipsnio 1 dalį, nes dalyvavo EEE veikusiame parafino vaško ir Vokietijos rinkoje veikusiame parafino šlamo kartelyje.

2 Ginčijamo sprendimo adresatės yra ieškovė ir šios įmonės: *Esso Deutschland GmbH*, *Esso Société anonyme française*, *ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA* ir *Exxon Mobil Corp.* (toliau kartu – *ExxonMobil*), *H&R ChemPharm GmbH*, *H&R Wax Company Vertrieb GmbH* ir *Hansen & Rosenthal KG* (toliau kartu – H&R), *Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG*, *MOL Nyrt.*, *Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA*, *Repsol Petróleo SA* ir *Repsol YPF SA* (toliau kartu – *Repsol*), *Sasol Wax GmbH*, *Sasol Wax. Internationalf*, *Sasol Holding in Germany GmbH* ir *Sasol Ltd* (toliau kartu – *Sasol*), *Shell Deutschland Oil GmbH*, *Shell Deutschland Schmierstoff GmbH*, *Deutsche Shell GmbH*, *Shell International Petroleum Company Ltd*, *The Shell Petroleum Company Ltd*, *Shell Petroleum NV* ir *The Shell Transport and Trading Company Ltd* (toliau kartu – *Shell*), *RWE Dea AG* ir RWE AG (toliau kartu – RWE) ir *Total SA* bei *Total France SA* (toliau kartu – *Total*) (ginčijamo sprendimo 1 konstatuojamoji dalis).

3 Parafino vaškas išgaunamas rafinuojant žalią naftą. Parafino vaškas naudojamas produktų, kaip antai žvakių, chemikalų, padangų, kelių transporto priemonėms skirtų produktų, gamybai ir gumos, pakuočių, lipniųjų medžiagų ir kramtomosios gumos pramonėje (ginčijamo sprendimo 4 konstatuojamoji dalis).

4 Parafino šlamas yra parafino vaško gamybai reikalinga žaliava. Parafino šlamas gaunamas perdirbimo įmonėse kaip šalutinis produktas gaminant bazinę alyvą iš žalios naftos. Jis parduodamas ir galutiniams klientams, pavyzdžiui, medžio drožlių plokščių gamintojams (ginčijamo sprendimo 5 konstatuojamoji dalis).

5 Komisija pradėjo tyrimą po to, kai 2005 m. kovo 17 d. raštu *Shell Deutschland Schmierstoffjai* pranešė apie kartelio egzistavimą ir pateikė prašymą atleisti nuo baudų pagal Komisijos pranešimą apie atleidimą nuo baudų ir baudų sumažinimą kartelių atveju (OL C 45, 2002, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 155; toliau – 2002 m. pranešimas dėl bendradarbiavimo) (ginčijamo sprendimo 72 konstatuojamoji dalis).

6 2005 m. balandžio 28 ir 29 d. Komisija atliko patikrinimus vietoje *„H & R / Tudapetrol“*, *Eni*, MOL ir grupėms *Sasol, ExxonMobil, Repsol* ir *Total* priklausiusių bendrovių patalpose pagal 2002 m. gruodžio 16 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1/2003 dėl konkurencijos taisyklių, nustatytų [EB] 81 ir 82 straipsniuose, įgyvendinimo (OL L 1, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 8 sk., 2 t., p. 205) 20 straipsnio 4 dalį (ginčijamo sprendimo 75 konstatuojamoji dalis).

7 2007 m. gegužės 25–29 d. Komisija išsiuntė pranešimą apie kaltinimus šio sprendimo 2 punkte išvardytoms bendrovėms, įskaitant ieškovę (ginčijamo sprendimo 85 konstatuojamoji dalis). 2007 m. rugpjūčio 14 d. raštu *Eni* atsakė į pranešimą apie kaltinimus.

8 2007 m. gruodžio 10 ir 11 d. Komisija surengė žodinį bylos nagrinėjimą, kuriame dalyvavo *Eni* (ginčijamo sprendimo 91 konstatuojamoji dalis).

9 Ginčijamame sprendime, atsižvelgusi į turimus įrodymus, Komisija nusprendė, kad adresatės, kurios sudaro EEE parafino vaško ir parafino šlamo gamintojų daugumą, dalyvavo darant vieną, sudėtinį ir tęstinį EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą, kuris apėmė EEE teritoriją. Šį pažeidimą sudaro susitarimai ar suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo, keitimasis slapta komercine informacija, susijusia su parafino vašku, ir jos atskleidimas (toliau – pagrindinis pažeidimo epizodas). RWE (vėliau – *Shell*), *ExxonMobil*, MOL, *Repsol*, *Sasol* ir *Total* pažeidimas dėl parafino vaško susijęs ir su klientų ar rinkų pasidalijimu (toliau – antras pažeidimo epizodas). Be to, RWE, *ExxonMobil*, *Sasol* ir *Total* padarytas pažeidimas susijęs ir su Vokietijos rinkoje galutiniams klientams parduotu parafino šlamu (toliau – pažeidimo epizodas, susijęs su parafino šlamu; ginčijamo sprendimo 2, 95, 328 konstatuojamosios dalys ir 1 straipsnis).

10 Neteisėtas elgesys pasireiškė per antikonkurencinius susitikimus, dalyvių vadintus „techniniais susitikimais“ ar kartais „Blauer Salon“ susitikimais, ir per „parafino šlamo susitikimus“, kurie buvo skirti būtent su parafino šlamu susijusiems klausimams.

11 Šiuo atveju skirtos baudos apskaičiuotos remiantis Pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 2 dalies a punktą skirtų baudų apskaičiavimo gairėmis (OL C 210, p. 2; toliau – 2006 m. gairės), galiojusiomis pranešimo apie kaltinimus šio sprendimo 2 punkte nurodytoms bendrovėms pateikimo momentu.

12 Ginčijamame sprendime, be kita ko, nustatyta:

„1 straipsnis

Šios įmonės pažeidė [EB] 81 straipsnio 1 dalį ir nuo 1994 m. sausio 1 d. EEE susitarimo 53 straipsnį, nes per nurodytus laikotarpius dalyvavo sudarant tęstinį susitarimą ir (arba) atliko suderintus [tęstinius] veiksmus bendrosios rinkos, o nuo 1994 m. sausio 1 d. ir EEE parafino vaško sektoriuje:

Eni SpA: 1997 m. spalio [30 ir 31 d.] ir nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d.;

<…>

2 straipsnis

Už 1 straipsnyje minimus pažeidimus skiriamos tokio dydžio baudos:

Eni SpA: 29 120 000 eurų;

Esso Société anonyme française: 83 588 400 eurų,

iš kurių solidariai su:

ExxonMobil Petroleum and Chemical BVBA ir *ExxonMobil Corporation* atsako už 34 670 400 eurų sumokėjimą, iš kurių bendrai ir solidariai su *Esso Deutschland GmbH* atsako už 27 081 600 eurų sumokėjimą;

Tudapetrol Mineralölerzeugnisse Nils Hansen KG: 12 000 000 eurų;

Hansen & Rosenthal KG bendrai ir solidariai su *H&R Wax Company Vertrieb GmbH*: 24 000 000 eurų,

iš kurių solidariai su:

H&R ChemPharm GmbH atsako už 22 000 000 eurų sumokėjimą,

MOL Nyrt.: 23 700 000 eurų;

Repsol YPF Lubricantes y Especialidades SA bendrai ir solidariai su *Repsol Petróleo SA* ir *Repsol YPF SA*: 19 800 000 eurų;

Sasol Wax GmbH: 318 200 000 EUR,

iš kurių solidariai su:

Sasol Wax International AG, Sasol Holding in Germany GmbH ir *Sasol* [*Ltd*] atsako už 250 700 000 eurų sumokėjimą;

Shell Deutschland Oil GmbH, Shell Deutschland Schmierstoff GmbH, Deutsche Shell GmbH, Shell International Petroleum Company Limited, the Shell Petroleum Company Limited, Shell Petroleum NV ir *The Shell Transport and Trading Company Limited*: 0 eurų;

RWE-Dea AG bendrai ir solidariai su *RWE AG*: 37 440 000 eurų;

Total France SA bendrai ir solidariai su *Total SA*: 128 163 000 eurų.“

2. *Dėl Eni grupės*

13 Dėl ieškovės dalyvavimo darant pažeidimą Komisija ginčijamame sprendime konstatavo:

„<...>

342) 4 skirsnyje nustatyta, kad savo dalyvavimo laikotarpiu Eni darė pažeidimą tarpininkaujama *AgipPetroli SpA* ir *Eni SpA* darbuotojų <...>

343) *AgipPetroli SpA* buvo atstovaujama 1997 m. spalio 30 ir 31 d. susitikime ir nuo 2002 m. vasario 21 ir 22 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d. (kai ji susijungė su *Eni SpA* ir todėl nustojo egzistuoti), o *Eni SpA* dalyvavo darant pažeidimą nuo 2003 m. sausio 1 d. (nuo šios datos *Eni* rafinavimo ir rinkodaros padaliniai buvo atsakingi už parafino vaško ir parafino šlamo pardavimus) iki 2005 m. balandžio 28 d. (pažeidimo pabaigos data).

344) *AgipPetroli SpA* 2002 m. gruodžio 31 d. buvo prijungta prie *Eni SpA*. Todėl pagal 334 konstatuojamojoje dalyje apibrėžtus principus turi būti laikoma, kad *Eni SpA* perėmė atsakomybę už *AgipPetroli SpA* veiklą iki 2002 m. gruodžio 31 d. <...>

345) Todėl *Eni SpA* turi būti laikoma atsakinga ne tik už tiesioginį savo dalyvavimą kartelyje po to, kai buvo prijungta *AgipPetroli SpA* (2002 m. gruodžio 31 d.), bet ir už *AgipPetroli SpA* veiklą kartelyje iki tos datos.

346) Atsakydama į pranešimą apie kaltinimus *Eni* neginčijo Komisijos išvadų dėl jos atsakomybės.

347) Dėl nurodytų priežasčių *Eni SpA* yra atsakinga už savo dalyvavimą 1997 m. spalio 30 ir 31 d. susitikime ir nuo 2002 m. vasario 22 d. iki 2005 m. balandžio 28 d. (pažeidimo pabaigos data).“

Procesas ir šalių reikalavimai

14 2008 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo (dabar – Bendrasis Teismas) kanceliarijai ieškovė pateikė šį ieškinį.

15 Remdamasis teisėjo pranešėjo pranešimu, Bendrasis Teismas (trečioji kolegija) nusprendė pradėti žodinę proceso dalį. Taikydamas Procedūros reglamento 64 straipsnyje numatytas proceso organizavimo priemones, jis paprašė šalių raštu atsakyti į tam tikrus klausimus ir pateikti tam tikrus dokumentus. Šalys šį prašymą įvykdė per nustatytą terminą.

16 Per 2013 m. kovo 19 d. posėdį buvo išklausytos šalių kalbos ir atsakymai į Bendrojo Teismo pateiktus klausimus.

17 Atsižvelgdamas į faktines sąsajas su bylomis T-540/08, *Esso ir kt. / Komisija*, T-541/08, *Sasol ir kt. / Komisija*, T-543/08, RWE ir *RWE Dea* / Komisija, T-544/08, *Hansen & Rosenthal ir H&R Wax Company Vertrieb / Komisija*, T-548/08, *Total / Komisija*, T-550/08, *Tudapetrol / Komisija*, T-551/08, *H&R ChemPharm / Komisija*, T-562/08, *Repsol YPF Lubricantes y especialidades ir kt. / Komisija*, ir T-566/08, *Total Raffinage Marketing / Komisija* ir į pateiktų teisinių klausimų panašumą Bendrasis Teismas nusprendė šioje byloje sprendimą priimti tik įvykus posėdžiams minėtose susijusiose bylose; paskutinis posėdis įvyko 2013 m. liepos 3 d.

18 Ieškovė Bendrojo Teismo prašo:

— panaikinti visą ginčijamą sprendimą arba jo dalį ir atitinkamai nuspręsti dėl jai skirtos baudos dydžio,

— nepatenkinus pirmojo reikalavimo, panaikinti jai skirtą baudą arba ją sumažinti,

— priteisti iš Komisijos bylinėjimosi išlaidas.

19 Komisija Bendrojo Teismo prašo:

— atmesti ieškinį,

— priteisti iš ieškovės bylinėjimosi išlaidas.

Dėl teisės

20 Grįsdama ieškinį ieškovė nurodo šešis pagrindus.

21 Ieškovė nurodo du pirmus su EB 81 straipsnio pažeidimu susijusius pagrindus, kuriais ginčijamas jos dalyvavimas kartelyje. Pirmasis susijęs su jos dalyvavimo kartelyje konstatavimu dėl to, kad ji dalyvavo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime. Antrasis susijęs su jos dalyvavimu darant pažeidimą nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d.

22 Ieškovė pateikia dar keturis pagrindus, susijusius su jai skirtos baudos dydžio apskaičiavimu. Trečiasis pagrindas siejamas su EB 81 straipsnio, Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio, 2006 m. gairių, proporcingumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimu, nes buvo klaidingai nustatytas 17 % koeficientas, pritaikytas dėl pažeidimo sunkumo, ir papildoma suma, vadinama „prisijungimo mokesčiu“. Ketvirtasis pagrindas siejamas su EB 81 straipsnio, Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio, 2006 m. gairių, teisinio saugumo ir vienodo požiūrio principų pažeidimu ir piktnaudžiavimu įgaliojimais, nes bauda padidinta 60 % dėl sunkinančios aplinkybės, t. y. recidyvo. Penktasis pagrindas siejamas su EB 81 straipsnio, Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio, 2006 m. gairių, vienodo požiūrio principo ir pareigos motyvuoti pažeidimu, nes Komisija nepripažino, kad egzistuoja lengvinanti aplinkybė, t. y. tai, kad jos dalyvavimo kartelyje mastas buvo labai mažas ir ieškovė nedalyvavo jį įgyvendinant. Šeštasis pagrindas siejamas su EB 81 straipsnio, Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio ir 2006 m. gairių pažeidimu, nes nebuvo pripažinta su neatsargumu susijusi lengvinanti aplinkybė.

23 Kadangi pirmasis ir antrasis pagrindai susiję su *Eni* dalyvavimą kartelyje patvirtinančių įrodymų vertinimu, Bendrasis Teismas mano, kad naudinga juos nagrinėti kartu.

1. *Dėl pirmojo ir antrojo pagrindų, susijusių su ieškovės dalyvavimu kartelyje ir siejamų su EB 81 straipsnio pažeidimu*

24 Pateikdama pirmąjį pagrindą ieškovė teigia, kad Komisija padarė neteisėtą išvadą, jog ji dalyvavo sudarant susitarimą ar derinant veiksmus, motyvuodama tuo, kad ieškovė buvo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. Hamburge (Vokietija) vykusiame techniniame susitikime. Pateikdama antrąjį pagrindą ji teigia, kad išvada, jog ji dalyvavo kartelyje nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d., yra neteisėta.

Dėl sąvokų „susitarimas“ ir „suderinti veiksmai“

25 Remiantis EB 81 straipsnio 1 dalimi, kaip nesuderinami su bendrąja rinka yra draudžiami visi įmonių susitarimai, įmonių asociacijų sprendimai ir suderinti veiksmai, kurie gali paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą ir kurių tikslas ar poveikis yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas bendrojoje rinkoje.

26 Susitarimas, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, laikomas sudarytu jau tuomet, kai atitinkamos įmonės išreiškė savo bendrą valią elgtis rinkoje tam tikru apibrėžtu būdu (1991 m. gruodžio 17 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hercules Chemicals / Komisija*, T-7/89, Rink. p. II-1711, 256 punktas ir 2002 m. kovo 20 d. Sprendimo *HFB ir kt. / Komisija*, T-9/99, Rink. p. II-1487, 199 punktas).

27 Galima manyti, kad susitarimas, kaip tai suprantama pagal EB 81 straipsnio 1 dalį, sudarytas, jeigu yra suderinta valia dėl paties konkurencijos ribojimo principo, net jeigu dėl konkrečių siekiamo apribojimo detalių dar vyksta derybos (2011 m. birželio 16 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Heineken Nederland ir Heineken / Komisija*, T-240/07, Rink. p. II-3355, 45 punktas; taip pat šiuo klausimu žr. 26 punkte minėto Sprendimo *HFB ir kt. / Komisija* 151–157 ir 206 punktus).

28 Sąvoka „suderinti veiksmai“ reiškia koordinavimo tarp įmonių formą, kai jos, nepasiekusios konkretaus susitarimo, sąmoningai pakeičia konkurencijos keliamą riziką praktiniu tarpusavio bendradarbiavimu (1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija / Anic Partecipazioni*, C-49/92 P, Rink. p. I-4125, 115 punktas ir Sprendimo *Hüls / Komisija*, C-199/92 P, Rink. p. I-4287, 158 punktas).

29 Šiuo požiūriu EB 81 straipsnio 1 dalimi draudžiami bet kokie tiesioginiai ar netiesioginiai ūkio subjektų kontaktai, kuriais būtų galima daryti įtaką esamo ar potencialaus konkurento veiksmams rinkoje arba atskleisti tokiam konkurentui, kokių veiksmų nuspręsta ar numatoma imtis rinkoje, kai tokių kontaktų tikslas arba pasekmė yra konkurencijos ribojimas (27 punkte minėto Sprendimo *Heineken Nederland ir Heineken / Komisija* 47 punktas; šiuo klausimu žr. 28 punkte minėto Sprendimo *Komisija / Anic Partecipazioni* 116 ir 117 punktus).

Dėl įrodymų vertinimo principų

30 Remiantis teismo praktika, Komisija turi nustatyti įrodymus, kurių pakanka konstatuoti, jog yra faktinių aplinkybių, sudarančių pažeidimo sudėtį (žr. 1998 m. gruodžio 17 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Baustahlgewebe / Komisija*, C-185/95 P, Rink. p. I-8417, 58 punktą ir 2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dresdner Bank ir kt. / Komisija*, T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ir T-61/02 OP, Rink. p. II-3567, 59 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

31 Kalbant apie teisminės kontrolės apimtį, pažymėtina, kad pagal nusistovėjusią teismo praktiką nagrinėdamas ieškinį dėl sprendimo taikyti EB 81 straipsnio 1 dalį panaikinimo, Bendrasis Teismas paprastai turi atlikti išsamų patikrinimą, ar buvo tenkinamos visos EB 81 straipsnio 1 dalies taikymo sąlygos (žr. 2000 m. spalio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Bayer / Komisija*, T-41/96, Rink. p. II-3383, 62 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

32 Šiomis aplinkybėmis teismo abejonės turi būti aiškinamos įmonės, kuriai skirtas sprendimas dėl pažeidimo, naudai. Todėl teismas negali pripažinti, kad Komisija pateikė pakankamus teisinius pažeidimo buvimo įrodymus, jei šiuo klausimu vis dar turi abejonių, ypač nagrinėdamas ieškinį dėl sprendimo, kuriuo paskirta bauda, panaikinimo (30 punkte minėto Sprendimo *Dresdner Bank ir kt. / Komisija* 60 punktas ir 2011 m. liepos 12 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija*, T-112/07, Rink. p. II-3871, 58 punktas).

33 Iš tikrųjų tokioje situacijoje būtina atsižvelgti į nekaltumo prezumpcijos principą, išplaukiantį iš 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašytos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 6 straipsnio 2 dalies, vieną iš pagrindinių teisių, kurios sudaro bendruosius Europos Sąjungos teisės principus. Atsižvelgiant į nagrinėjamų pažeidimų pobūdį, taip pat už juos paskirtų sankcijų pobūdį ir griežtumą, nekaltumo prezumpcijos principas taikomas ir procedūroms dėl įmonėms taikomų konkurencijos taisyklių pažeidimų, dėl kurių gali būti skiriama bauda arba periodinė bauda (32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 59 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 30 punkte minėto Sprendimo *Dresdner Bank ir kt. / Komisija* 61 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

34 Taigi būtina, kad Komisija pateiktų tikslių ir neprieštaringų įrodymų, patvirtinančių, kad pažeidimas tikrai buvo padarytas. Vis dėlto reikia pabrėžti, kad kiekvienas Komisijos pateiktas įrodymas nebūtinai turi atitikti šiuos kriterijus dėl kiekvieno pažeidimo elemento. Pakanka, kad šį reikalavimą atitiktų bendrai vertinama įkalčių, kuriais institucijos remiasi, visuma (žr. 30 punkte minėto Sprendimo *Dresdner Bank ir kt. / Komisija* 62 ir 63 punktus ir nurodytą teismo praktiką).

35 Ginčijamame sprendime įkalčiai, kuriais Komisija rėmėsi, kad įrodytų įmonės padarytą EB 81 straipsnio 1 dalies pažeidimą, turi būti vertinami ne kiekvienas atskirai, o kaip visuma (žr. 2008 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *BPB / Komisija*, T-53/03, Rink. p. II-1333, 185 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

36 Taip pat reikia pažymėti, kad Komisijai dažnai tenka įrodinėti pažeidimo padarymą nepalankiomis aplinkybėmis, nes pažeidimą įrodančios aplinkybės galėjo įvykti prieš daug metų ir tam tikros įmonės, dėl kurių atliekamas tyrimas, aktyviai su ja nebendradarbiavo. Nors Komisija būtinai turi įrodyti, kad neteisėtas kainų nustatymo susitarimas buvo sudarytas, būtų per daug reikalauti įrodyti ir tikslų mechanizmą, kaip turėjo būti pasiektas šis tikslas. Dėl pažeidimo kaltai įmonei būtų labai lengva išvengti bet kokių sankcijų, jeigu ji galėtų remtis argumentu, kad apie neteisėto susitarimo veikimą pateikta informacija yra neaiški, nesvarbu, jog susitarimo sudarymo faktas ir jo antikonkurencinis tikslas yra pakankamai įrodyti. Esant tokiai situacijai įmonės gali veiksmingai gintis, nes turi galimybę pareikšti nuomonę dėl visų Komisijos prieš jas pateiktų įrodymų (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *JFE Engineering ir kt. / Komisija*, T-67/00, T-68/00, T-71/00 ir T-78/00, Rink. p. II-2501, 203 punktas).

37 Kalbant apie įrodinėjimo priemones, kuriomis galima remtis įrodant pažeidimą pagal EB 81 straipsnį, pagal Sąjungos teisę visų pirma reikia remtis laisvo įrodymų vertinimo principu (2004 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Dalmine / Komisija*, T-50/00, Rink. p. II-2395, 72 punktas ir 32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 64 punktas).

38 Dėl atskirų įrodymų įrodomosios galios pažymėtina, kad vienintelis svarbus pateiktų įrodymų vertinimo kriterijus yra jų patikimumas (37 punkte minėto Sprendimo *Dalmine / Komisija* 72 punktas).

39 Remiantis bendromis taisyklėmis įrodinėjimo srityje, dokumento patikimumas, taigi ir jo įrodomoji vertė, priklauso nuo jo kilmės, parengimo aplinkybių, adresato ir turinio (2000 m. kovo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cimenteries CBR ir kt. / Komisija*, T-25/95, T-26/95, T-30/95-T-32/95, T-34/95-T-39/95, T-42/95-T-46/95, T-48/95, T-50/95-T-65/95, T-68/95-T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 ir T-104/95, Rink. p. II-491, 1053 ir 1838 punktai ir 32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 70 punktas).

40 Jei Komisija remiasi tik aptariamų įmonių elgesiu rinkoje tam, kad nuspręstų, jog padarytas pažeidimas, pastarosioms pakanka nurodyti aplinkybes, leidžiančias kitaip pažvelgti į Komisijos nustatytas faktines aplinkybes ir pateikti kitokį įtikinamą tokių aplinkybių paaiškinimą nei tas, kuriuo rėmėsi Komisija, kad nuspręstų, jog padarytas Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimas (šiuo klausimu žr. 36 punkte minėto Sprendimo *JFE Engineering ir kt. / Komisija* 186 punktą).

41 Tačiau, jei Komisija rėmėsi rašytiniais įrodymais, atitinkamos įmonės turi ne tiesiog nurodyti įtikinamą Komisijos teiginio alternatyvą, bet įrodyti, kad ginčijamame sprendime pateiktų įrodymų nepakanka pažeidimui konstatuoti (36 punkte minėto Sprendimo *JFE Engineering ir kt. / Komisija* 187 punktas). Toks įrodymų vertinimas nepažeidžia nekaltumo prezumpcijos principo (šiuo klausimu žr. 1999 m. liepos 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Montecatini / Komisija*, C-235/92 P, Rink. p. I-4539, 181 punktą).

42 Kadangi draudimas dalyvauti antikonkurenciniuose susitarimuose ir veiksmuose ir sankcijos, kurios gali būti skirtos pažeidėjui, yra visuotinai žinomi, dažnai veikla, susijusi su šiais susitarimais ir veiksmais, atliekama paslapčia, susitikimai vyksta slaptai, o su tuo susijusių dokumentų turima kuo mažiau. Todėl negalima reikalauti iš Komisijos, kad ji pateiktų dokumentų, aiškiai patvirtinančių atitinkamų ūkio subjektų tarpusavio ryšius. Net jeigu Komisija randa dokumentų, pavyzdžiui, susitikimų protokolų, aiškiai rodančių neteisėtą ryšį tarp ūkio subjektų, jie paprastai yra tik fragmentiški ir pavieniai, todėl tam tikras aplinkybes dažnai reikia nustatyti naudojant dedukcijos metodą. Taigi išvadą apie antikonkurencinius veiksmus ar susitarimą reikia daryti remiantis tam tikru skaičiumi sutapimų ir požymių, kurie, įvertinti kartu ir nesant kitokio logiško paaiškinimo, gali būti konkurencijos taisyklių pažeidimo įrodymas (2004 m. sausio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Aalborg Portland ir kt. / Komisija*, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ir C-219/00 P, Rink. p. I-123, 55–57 punktai; žr. 30 punkte minėto Sprendimo *Dresdner Bank ir kt. / Komisija* 64 ir 65 punktus ir nurodytą teismo praktiką).

43 Vertinant rašytinių įrodymų įrodomąją galią didelę svarbą reikia suteikti tam, kad dokumento parengimas buvo glaudžiai susijęs su faktinėmis aplinkybėmis (1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Ensidesa / Komisija*, T-157/94, Rink. p. II-707, 312 punktas ir 2003 m. gruodžio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied ir Technische Unie / Komisija*, T-5/00 ir T-6/00, Rink. p. II-5761, 181 punktas), arba tam, kad jį parengė tiesioginis šių aplinkybių liudytojas (36 punkte minėto Sprendimo *JFE Engineering ir kt. / Komisija* 207 punktas).

44 Dėl to, kad dokumente nėra datos arba parašo, arba dėl to, kad jis prastai parašytas, šis dokumentas nepraranda įrodomosios galios, ypač jeigu jo kilmė, galima data ir turinys gali būti pakankamai užtikrintai nustatyti (2006 m. gruodžio 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo *FNCBV / Komisija*, T-217/03 ir T-245/03, Rink. p. II-4987, 124 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 1992 m. kovo 10 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Shell / Komisija*, T-11/89, Rink. p. II-757, 86 punktą).

45 Pagal laisvo įrodymų vertinimo principą, net jei rašytinių įrodymų nebuvimas gali būti reikšmingas bendrai vertinant visus Komisijos pateiktus įrodymus, vien jo nepakanka, kad atitinkama įmonė, pateikusi alternatyvų faktinių aplinkybių paaiškinimą, paneigtų Komisijos tvirtinimus. Taip yra tik tuo atveju, kai Komisijos pateikti įrodymai neleidžia vienareikšmiškai ir be papildomo aiškinimo patvirtinti

pažeidimo (32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 65 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 2007 m. rugsėjo 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Coats Holdings ir Coats / Komisija*, T-36/05, neskelbiamo Rinkinyje, 74 punktą).

46 Be to, jokia Sąjungos teisės nuostata ar bendrasis principas nedraudžia Komisijai vertinant vieną įmonę remtis kitos kaltinamos įmonės parodymais. Antraip Komisijos pareiga pateikti EB 81 straipsnio pažeidimo įrodymų būtų neįvykdoma ir nesuderinama su jos užduotimi prižiūrėti, kad šios teisės normos būtų tinkamai taikomos (36 punkte minėto Sprendimo *JFE Engineering ir kt. / Komisija* 192 punktas ir 32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 67 punktas).

47 Ypač didelė įrodomoji galia gali būti suteikta tiems parodymams, kurie, pirma, yra patikimi, antra, duoti įmonės vardu, trečia, pateikti asmens, kuris saistomas profesinės pareigos veikti šios įmonės vardu, ketvirta, prieštarauja pareiškėjo interesams, penkta, duoti tiesioginio aplinkybių, apie kurias pranešama, liudininko ir, šešta, buvo pateikti raštu, apgalvotai ir po ilgų svarstymų (32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 71 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 36 punkte minėto Sprendimo *JFE Engineering ir kt. / Komisija* 205–210 punktus).

48 Vis dėlto įmonės, kaltinamos dalyvavimu kartelyje, parodymai, kuriuos ginčija kai kurios kitos atitinkamos įmonės, negali būti laikomi pakankamu tų kitų įmonių padaryto pažeidimo įrodymu, jeigu jie nėra pagrįsti kitais įrodymais; reikalaujamas patvirtinimo kitais įrodymais lygis gali būti žemesnis atsižvelgiant į atitinkamų parodymų patikimumą (36 punkte minėto Sprendimo *JFE Engineering ir kt. / Komisija* 219 ir 220 punktai ir 32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 68 punktas).

49 Be to, nors iš esmės galimas tam tikras nepasitikėjimas pagrindinių neteisėto kartelio dalyvių savanoriškais parodymais, atsižvelgiant į tai, kad šie dalyviai gali stengtis sumažinti savo įtaką darant pažeidimą ir padidinti kitų, prašymas taikyti 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo, siekiant, kad būtų panaikinta ar sumažinta bauda, nebūtinai skatina pateikti iškreiptus įrodymus apie kitus kartelio dalyvius. Bet koks bandymas suklaidinti Komisiją gali sukelti abejonių pareiškėjo nuoširdumu ir bendradarbiavimo išsamumu, todėl gali kilti pavojus, kad jis neteks galimybės visapusiškai pasinaudoti 2002 m. pranešimu dėl bendradarbiavimo (32 punkte minėto Sprendimo *Hitachi ir kt. / Komisija* 72 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 2006 m. lapkričio 16 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Peróxidos Orgánicos / Komisija*, T-120/04, Rink. p. II-4441, 70 punktą).

50 Konkrečiai kalbant, laikytina, jog tai, kad asmuo prisipažino padaręs pažeidimą ir taip pripažino kitas faktines aplinkybes nei tos, apie kurias buvo galima spręsti tiesiogiai remiantis nagrinėjamais dokumentais, *a priori* reiškia, kad, jei nėra konkrečių tam prieštaraujančių aplinkybių, tas asmuo yra apsisprendęs sakyti tiesą. Taigi parodymai, nenaudingi juos teikiančiam asmeniui, iš principo turi būti laikomi ypač patikimais įrodymais (36 punkte minėto Sprendimo *JFE Engineering ir kt. / Komisija* 211 ir 212 punktai; 2007 m. balandžio 26 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Bolloré ir kt. / Komisija*, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02, T-126/02, T-128/02, T-129/02, T-132/02 ir T-136/02, Rink. p. II-947, 166 punktas ir 2008 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Lafarge / Komisija*, T-54/03, neskelbiamo Rinkinyje, 59 punktas).

51 Minėta teismo praktika pagal analogiją taikoma ir EEE susitarimo 53 straipsniui.

Dėl ginčijamame sprendime pateikto pagrindinio pažeidimo epizodo aprašymo

52 Visų pirma reikia priminti, kad ginčijamo sprendimo 2 konstatuojamojoje dalyje „Pažeidimo santrauka“ Komisija nusprendė, jog to sprendimo adresatės dalyvavo darant vieną, kompleksinį ir tęstinį EB 81 straipsnio ir EEE susitarimo 53 straipsnio pažeidimą. Pagrindinį šio pažeidimo epizodą sudaro „susitarimai ar suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo, keitimosi slapta komercine informacija ir jos atkleidimo“, kiek tai susiję su parafino vašku. Šis pagrindinis epizodas buvo vienintelė pažeidimo dalis, kurią darant, kaip teigiama ginčijamame sprendime, dalyvavo ieškovė.

53 Ginčijamo sprendimo 4.1 skirsnio „Pagrindiniai kartelio veikimo principai“ 106 ir paskesniuose punktuose pagrindinį pažeidimo epizodą Komisija aprašė taip:

„<...>

106) Techniniai susitikimai visada buvo dalijami į dvi dalis, t. y. pradinį pasitarimą dėl techninių klausimų ir po jo vykstančius antikonkurencinio pobūdžio pasitarimus, be kita ko, susijusius su kainų nustatymu, rinkų ir klientų pasidalijimu (tam tikrais atvejais) ir keitimusi slapta komercine informacija, pavyzdžiui, apie esamą ir būsimą kainų politiką, klientus, gamybos pajėgumus ir pardavimo apimtį, ir jos atskleidimu.

107) Su kainomis ir potencialiu kainų didinimu susiję pasitarimai dažniausiai vykdavo techninių susitikimų pabaigoje. Paprastai *Sasol* nagrinėdavo su kainomis susijusius pasitarimus, bet paskui visi dalyviai dėl kainų ir kainų politikos strategijos tardavosi prie apskritojo stalo. Buvo kalbama apie kainų didinimą ir kartu orientacines kainas specialiems klientams, taip pat apie bendrą kainų didinimą ir minimalias ir orientacines kainas visoje rinkoje. Paprastai, aptariant kainų didinimą, buvo sutariama dėl absoliučių skaičių, o ne procentinės dalies (pavyzdžiui, 60 eurų už toną visiškai rafinuoto parafino vaško). Dėl minimalių kainų buvo sutariama ne tik sudarius susitarimą didinti kainas, bet ir tada, kai didinti kainų nebuvo galimybės (pavyzdžiui, kainų sumažėjimo laikotarpiu).

<…>

109) Be to, įmonių atstovai keitėsi slapta komercine informacija ir atskleisdavo savo bendrąją strategiją <...>

110) Įmonėms, išskyrus MOL, atstovavo atsakingi asmenys, kurie turėjo įgaliojimus apibrėžti savo atitinkamų įmonių kainų strategiją ir nustatyti kainas ypatingiems klientams <...>

111) Per daugelį techninių susitikimų bendrai buvo tariamasi dėl parafino vaško kainų <...> ir tik retais atvejais dėl skirtingų parafino vaško rūšių (pavyzdžiui, dėl visiškai rafinuoto parafino vaško ar pusiau rafinuoto parafino vaško, vaško mišinių, specialaus vaško, kieto parafino vaško ar vandeniliu išvalyto vaško). Be to, visoms įmonėms buvo aišku, kad visų rūšių parafino vaško kainos didinamos tokia pačia suma ar tokia pačia procentine dalimi <...>

<…>

113) Paprastai techninių susitikimų rezultatai buvo įgyvendinami klientams pranešant apie kainų didinimą arba panaikinant esamą kainodarą <...> Pavieniai sukčiavimo ar netaikymo atvejai buvo aptariami per vėlesnius susitikimus (pavyzdžiui, žr. 149 ir 157 konstatuojamąsias dalis). Paprastai viena iš atstovaujamų įmonių imdavosi iniciatyvos ir pradėdavo didinti kainas. Dažniausiai tai būdavo *Sasol*, tačiau kartais ji prašydavo kitos dalyvės pradėti didinti. Netrukus po to, kai įmonė pranešdavo klientams apie ketinimą didinti kainas, kiti tiekėjai irgi taip pasielgdavo ir pranešdavo apie kainų didinimą <...> Per techninius susitikimus įmonėms atstovaujantys asmenys pranešdavo apie kitus techninių susitikimų rezultatams taikyti skirtus įmonių veiksmus. Ši informacija buvo perduodama žodžiu <...> arba siunčiamos pranešimų apie kainų didinimą arba apie atitinkamų kainų panaikinimą kopijos vienai arba visoms kitoms [dalyvaujančioms] įmonėms. Komisija iš tikrųjų išsiaiškino, kad šalys keitėsi tokiais pranešimais. Buvo rasta apie 150 šios rūšies laiškų pavyzdžių, kuriuos šalys vienos kitoms išsiuntė per šešias savaites po techninių susitikimų <...> Buvo pareikšta ir tai, kad pagal susitarimą atstovaujamos įmonės sutarto kainų didinimo negali naudoti savo rinkos daliai didinti <...> Šis pareiškimas neginčytas atsakymuose į pranešimą apie kaltinimus.“

54 4.2 skirsnyje „Išsami informacija apie techninius susitikimus“ Komisija pirmiausia pateikė bendrą lentelę, kurioje nurodyta techninių susitikimų vieta ir data ir dalyvavusios įmonės (ginčijamo sprendimo 124 konstatuojamoji dalis). Toliau ji išnagrinėjo turimus įrodymus apie kiekvieną techninį susitikimą (ginčijamo sprendimo 126–177 konstatuojamosios dalys).

55 Ginčijamo sprendimo 5.3 skirsnyje „Nagrinėjamo pažeidimo pobūdis“ Komisija nurodė šiuo atveju taikomus antikonkurencinių veiksmų kvalifikavimo principus:

„5.3.1. Principai <…>

205) Kai padaromas kompleksinis ilgos trukmės pažeidimas, Komisijai nebūtina jo pripažinti [susitarimu ar suderintais veiksmais]. Susitarimo ar suderintų veiksmų sąvokos neaiškios ir gali viena su kita persipinti. Antikonkurenciniai veiksmai vienu ar kitu metu gali labai skirtis arba tų veiksmų mechanizmai gali būti pakeisti ar sustiprinti, siekiant atsižvelgti į situacijos pokyčius. Iš tikrųjų gali būti netgi ir neįmanoma jų atskirti, nes tuo pačiu metu pažeidimas gali turėti kiekvienos iš draudžiamų veiksmų formų požymių, nors vertinami kaip pavieniai kai kurie iš šių veiksmų gali būti priskiriami veikiau būtent vienai nei kitai formai. Vis dėlto būtų nenatūralu nagrinėjamus atliktus veiksmus, kuriais aiškiai siekta vieno ir to paties bendro tikslo, skaidyti į kelis skirtingus pažeidimus. Kartelis gali būti susitarimas ir kartu suderinti veiksmai. [EB] 81 straipsnyje nenumatyta, kad tokia kaip šiame sprendime aprašyto sudėtinio pažeidimo rūšis turi būti kvalifikuojama ypatingai <...>

206) Kai yra daug kartelio narių, kurių antikonkurenciniai veiksmai dėl trukmės gali būti kvalifikuojami kaip susitarimas ar suderinti veiksmai (kompleksiniai pažeidimai), Komisijai nereikia tiksliai nustatyti, prie kurios kategorijos priskiriama kiekviena veiksmų rūšis.“

56 Paskui ginčijamo sprendimo tame pačiame skirsnyje Komisija pažeidimo turinį aprašė taip:

„5.3.2. Taikymas

210) Remiantis šio sprendimo 4 [skyriuje] nurodytomis faktinėmis aplinkybėmis, nustatyta, kad visos įmonės, dėl kurių vyksta ši procedūra, dalyvavo atlikdamos su parafino vašku, o 2 konstatuojamojoje dalyje nurodytos įmonės – su parafino šlamu <...> susijusius slaptus veiksmus ir kad jos nuolat dalyvavo susitikimuose, per kuriuos buvo aptariami tokie klausimai:

1) kainų nustatymas;

2) <…> klientų pasidalijimas ir (arba) rinkų pasidalijimas;

3) slaptos komercinės informacijos, ypač apie klientus, kainas, gamybos pajėgumus ir pardavimo apimtį, atskleidimas ir keitimasis ja <...>;

5.3.2.2. Kainų nustatymas

240) 98, 107, 126, 128, 131, 133, 135, 137, 139, 140, 142, 145, 147, 149, 152, 153, 156, 157, 163, 168, 174, 176 ir 177 konstatuojamosios dalys įrodo, kad aptariamos įmonės nustatydavo minimalias kainas ir susitardavo didinti kainas („kainų nustatymas“).

241) *ExxonMobil*, *Repsol*, *Sasol* ir *Shell* patvirtino kainų nustatymo veiksmų egzistavimą (žr. 107 konstatuojamąją dalį) ir šią informaciją dar kartą patvirtino vykstant žodiniam nagrinėjimui ir raštu pateiktame atsakyme į pranešimą apie kaltinimus.“

57 Ginčijamo sprendimo 298 konstatuojamojoje dalyje išvadą dėl *Eni* dalyvavimo kartelyje Komisija suformulavo taip:

„Kaip nurodyta 4 skyriuje, *Eni* dalyvavo 1997 m. susitikime ir vienuolikoje susitikimų nuo 2002 m. vasario mėn. iki 2005 m. vasario mėn. Dėl 1997 m. susitikimo (žr. 145 konstatuojamąją dalį) buvo galima sudaryti susitarimą dėl kainų, kaip tai suprantama pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį. Kiek tai susiję su nuo 2002 m. vasario mėn. vykusiais susitikimais (žr. 165–178 konstatuojamąsias dalis), Komisija, atsižvelgusi į turimus įrodymus ir bendrai aprašiusi įprastą techninių susitikimų struktūrą, padarė išvadą, kad *Eni* padėjo, dalyvavo ir prisidėjo nustatant kainas ir keičiantis slapta informacija. Kadangi nuo 2002 m. *Eni* dalyvavo vienuolikoje iš trylikos susitikimų, Komisija padarė išvadą, kad *Eni* žinojo apie antikonkurencinį tikslą ir per techninius susitikimus priimtas priemones arba turėjo apie tai žinoti. Nors nėra jokių įrodymų, kad *Eni* dalyvavo 2004 m. sausio 14 ir 15 d. ir 2004 m. gegužės 11 ir 12 d. susitikimuose, Komisija mano, kad tęstinis *Eni* dalyvavimas darant pažeidimą yra įrodytas laikotarpiu nuo 2002 m. vasario 21 ir 22 d. iki 2005 m. balandžio 28 d. <...> Komisija visų pirma laikosi nuomonės, kad 165 konstatuojamojoje dalyje aprašyti įvykiai įrodo, jog *Eni* atsižvelgė į gautą informaciją apie savo konkurentų elgesį rinkoje, pritaikė savo veiksmus ir ėmėsi taikymo priemonių. Šią situaciją galima kvalifikuoti kaip suderintus veiksmus.“

Dėl „Eni“ dalyvavimo kartelyje, atsižvelgiant į tai, kad ji buvo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime

58 Ieškovė teigia, kad Komisija neturi pagrindo konstatuoti jos dalyvavimo kartelyje motyvuodama tuo, kad ji dalyvavo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime. Jos dalyvavimą susitikime esą galima paaiškinti tuo, kad jos atstovas buvo atvykęs į Hamburgą vesti teisėtų derybų su *Sasol*. Be to, minėtas atstovas atsiribojo nuo aptariamo techninio susitikimo antikonkurencinio turinio.

Įrodymų nagrinėjimas

59 Ginčijamo sprendimo 145 konstatuojamojoje dalyje, susijusioje su 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniu susitikimu, Komisija remiasi *Sasol* „Blauer Salon“ susitikimo protokolu, kuriame nurodyta:

	„Data	Padidėjimas	Minimali kaina
√ SCHS, D	.	.	.
√ *Dea*, D	.	.	.
√ SRS-Tuda, D	.	.	.
√ MOL, HU	1.1.	.	.
√ *Total*, F	1.1.	10 DEM	120 DEM
√ *Mobil-Bp*, F	.	.	.
√ *Repsol*, E	.	.	.
√ *Agip*, I	1.1.	10 DEM“	.

60 Remiantis Sasol parodymais, iš šio protokolo matyti, kad visi dalyviai įsipareigojo padidinti kainas nuo 10 iki 12 Vokietijos markių (DEM) už 100 kg, kad *Total* ir *Agip* pageidavo padidinti kainas 10 DEM ir kad tai turėjo lemti 120 DEM minimalią kainą už 100 kg, bent jau kiek tai susiję su *Total*.

61 Padidinimo sumas ir datas visiškai patvirtina dveji su šiuo susitikimu susiję užrašai, rasti MOL patalpose.

62 Ginčijamo sprendimo 145 konstatuojamojoje dalyje Komisija, remdamasi šiais dokumentais ir juos paaiškinančiais įmonių parodymais, padarė tokią išvadą:

„Įmonės dalyvės susitarė dėl strategijos, skirtos kainoms suderinti ir padidinti. Raštas susijęs tiek su parafino vašku, tiek su parafino šlamu. Be to, iš [MOL] rašto matyti, kad įmonės keitėsi informacija apie kainų išlaikymą ir bendrą kainų strategiją“.

63 Pirma, šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, remiantis *Sasol* ir *Repsol* parodymais, 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techninio susitikimo turinys buvo antikonkurencinis. Be to, *Sasol* taip pat aiškino Komisijos surastus dokumentus ir, be kita ko, pažymėjo, kad visi dalyviai įsipareigojo padidinti kainas (žr. šio sprendimo 60 punktą). Šie pareiškimai padaryti techniniuose susitikimuose dalyvavusių asmenų gerai apsvarsčius ir jais remiantis apkaltinamos ir įmonės, kurių vardu šie pareiškimai pateikti. Todėl, remiantis šio sprendimo 47 punkte minėta teismo praktika, jie yra ypač patikimi.

64 Antra, reikia pažymėti, kad per 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techninį susitikimą vykusių diskusijų turinys yra ypač gerai užfiksuotas MOL raštuose ir *Sasol* „Blauer Salon“ susitikimo protokole. Reikia pridurti, kad, kaip Komisija nurodė ginčijamo sprendimo 215 konstatuojamojoje dalyje, MOL užrašai parengti per susitikimus, juos rengė tuose susitikimuose dalyvavęs asmuo, o jų turinys struktūriškas ir gana išsamus. Todėl šių užrašų įrodomoji galia labai didelė. *Sasol* parengti „Blauer Salon“ susitikimų protokolai yra dokumentai, kurių data atitinka faktinių aplinkybių laiką, ir jie parengti *in tempore non suspecto*, t. y. netrukus po kiekvieno techninio susitikimo. Nors juos parengęs asmuo nedalyvavo techniniuose susitikimuose, šis asmuo rėmėsi dalyvio pateikta informacija. Todėl ir šių protokolų įrodomoji galia labai didelė.

65 Todėl Bendrasis Teismas konstatuoja, kad ginčijamo sprendimo 145 konstatuojamojoje dalyje Komisijos pateiktų įrodymų visuma leidžia tvirtinti, jog dalyviai iš tiesų susitarė padidinti parafino vaško kainas per 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techninį susitikimą.

Dėl *Eni* dalyvavimo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime ir jos atsiribojimo klausimo

66 Ieškovė neginčija, kad jos atstovas DS. dalyvavo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime.

67 Vis dėlto ji teigia, kad DS. dalyvavimas tame techniniame susitikime buvo atsitiktinis. Po dvišalio susitikimo su *Eni* klientės *Sasol* atstovu šis pakvietė jį prisijungti prie *Sasol* organizuojamo didesnio susitikimo su kitais parafino gamintojais iš Europos.

68 Be to, ieškovė esą atsiribojo nuo aptariamo techninio susitikimo antikonkurencinio turinio. Kadangi DS. nedomino klausimai, susiję su taikomomis kainomis ir siūlomais kiekiais, jis diskusijoje nedalyvavo, o pasiliko iki susitikimo pabaigos tik iš mandagumo *Sasol*. Tačiau nuo pat pradžių jis savo kolegoms iš *Sasol* leido suprasti, kad nei *Eni*, nei jo paties tokie susitikimai nedomina, kaip matyti iš jo parodymų. Tai, kad jo atsiribojimą *Sasol* suprato, įrodo aplinkybė, kad iki 2002 m. vasario 21 d. į vėlesnius techninius susitikimus *Eni* nebuvo kviečiama. Be to, 1998 m. birželio 12 d. *Eni* netgi išstojo iš profesinės sąjungos *European Wax Federation* (EWF).

69 Remiantis teismo praktika, kiek tai susiję su antikonkurenciniais susitarimais, pasireiškiančiais konkuruojančių įmonių susitikimais, kaip šioje byloje, EB 81 straipsnis pažeidžiamas tada, kai šių susitikimų tikslas yra konkurencijos trukdymas, ribojimas arba iškraipymas, todėl jie skirti rinkai dirbtinai organizuoti. Tokiu atveju, siekiant įrodyti atitinkamos įmonės dalyvavimą kartelyje, pakanka, kad Komisija įrodytų, jog ši įmonė dalyvavo susitikimuose, per kuriuos buvo sudaryti antikonkurencinio pobūdžio susitarimai. Kai dalyvavimas tokiuose susitikimuose yra nustatytas, ši įmonė turi pateikti įrodymų, patvirtinančių, kad ji tuose susitikimuose nesiekė jokio antikonkurencinio tikslo ir pareiškė savo konkurentams dalyvaujanti dėl kitų priežasčių nei jie (29 punkte minėto

Sprendimo *Aalborg Portland ir kt. / Komisija* 81 punktas ir 2007 m. sausio 25 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sumitomo Metal Industries ir Nippon Steel / Komisija*, C-403/04 P ir C-405/04 P, Rink. p. I-729, 47 punktas).

70 Šį teisės principą pagrindžianti priežastis yra ta, kad dalyvaudama minėtame susitikime ir viešai neatsiribodama nuo jo turinio įmonė kitiems dalyviams leido manyti, kad sutinka su tuo, kas jame nuspręsta, ir to laikysis (42 punkte minėto Sprendimo *Aalborg Portland ir kt. / Komisija* 82 punktas ir 69 punkte minėto Sprendimo *Sumitomo Metal Industries ir Nippon Steel / Komisija* 48 punktas).

71 Reikia pažymėti, kad tiek MOL raštuose, tiek *Sasol* „Blauer Salon“ susitikimo protokole daroma nuoroda į *Eni*, nes juose nurodytas bendrovės *Agip*, kuri yra *Eni* dukterinė bendrovė, veikianti parafino vaško srityje, pavadinimas, *Agip* planuojama kainų padidinimo priemonė (remiantis MOL raštu – 100 DEM už toną, o remiantis „Blauer Salon“ susitikimo protokolu – 10 DEM už 100 kg) ir planuojama kainų padidinimo data (1998 m. sausio 1 d.). Tai, kad ši informacija raštuose sutampa, neabejotinai rodo, jog *Eni* atstovas, kaip ir kitų tame techniniame susitikime dalyvavusių įmonių atstovai, iš tikrųjų paskelbė apie priemonę ir jos produktų, kurie atitinka parafino vašką, kainų padidinimo datą. Šią išvadą taip pat patvirtina *Sasol* pareiškimas, kad nagrinėjamuose dokumentuose esančias lenteles reikia aiškinti taip, kad visi dalyviai įsipareigojo padidinti kainas 10–12 DEM už 100 kg (žr. šio sprendimo 60 punktą).

72 Be to, ieškovė teigia, kad DS. tik nurodė neturintis interesų *Sasol* atstovų atžvilgiu. Tai, kad nagrinėjama priemonė ir *Eni* planuojamo kainų padidinimo data paminėtos dviejuose raštuose, kuriuos savarankiškai parengė dvi įmonės ir kurie atspindi diskusijų per minėtą techninį susitikimą turinį, rodo, kad kiti dalyviai manė, jog *Eni* sutinka su konkurenciniais susitarimais. Taigi reikia atmesti ieškovės argumentą, kad ji viešai atsiribojo nuo šio techninio susitikimo antikonkurencinio turinio.

Išvada dėl ieškovės dalyvavimo kartelyje 1997 m. spalio 30 ir 31 d.

73 Remiantis tuo, kas išdėstyta, reikia konstatuoti, kad 1997 m. spalio 30 ir 31 d. ieškovė dalyvavo techniniame susitikime, kurio turinį apima pagrindinis pažeidimo epizodas, t. y. susitarimai ar suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo, keitimasis slapta su parafino vašku susijusia komercine informacija ir jos atskleidimas. Be to, kad yra tiesioginių įrodymų, patvirtinančių ieškovės dalyvavimą sudarant susitarimus dėl parafino vaško kainų nustatymo, dar reikia pažymėti, kad ji viešai neatsiribojo nuo minėto techninio susitikimo antikonkurencinio turinio. Todėl Komisija padarė teisėtą išvadą, kad 1997 m. spalio 30 ir 31 d. ieškovė dalyvavo pirmame pažeidimo epizode.

74 Kiti ieškovės argumentai negali paneigti šios išvados.

75 Kalbant apie tai, kad *Sasol* nepakvietė ieškovės į vėlesnius techninius susitikimus, ir apie jos išstojimą iš EWF, pakanka pažymėti, jog į tai, kad *Eni* nebuvo pakviesta į vėlesnius techninius susitikimus, tinkamai atsižvelgta ginčijamame sprendime nustatant dalyvavimo darant pažeidimą trukmę. Komisija paprasčiausiai konstatavo, kad *Eni* dalyvavo kartelyje 1997 m. spalio 30 ir 31 d., tačiau nepridėjo papildomo laikotarpio po šio techninio susitikimo.

76 Tas pats pasakytina apie ieškovės argumentą, kad Komisija suklydo dėl priemonės, kurią taikydama ji padidino savo kainas po 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techninio susitikimo. Kadangi *Eni* dalyvavimas kartelyje nebuvo nustatytas laikotarpiu nuo 1997 m. lapkričio 1 d. iki 2002 m. vasario 20 d., argumentai, susiję su 1998 m. sausio 1 d. *Eni* pritaikyta kainų padidinimo priemone, negali lemti išvados, kad ji dalyvavo kartelyje 1997 m. spalio 30 ir 31 d., kurią aiškiai patvirtina Komisijos turimi įrodymai, neteisėtumo.

77 Galiausiai taip pat negalima sutikti su ieškovės argumentais, kad buvo klaidingai konstatuotas jos dalyvavimas sudarant tęstinį susitarimą ir (arba) vykdant tęstinius suderintus veiksmus tik dėl to, kad ji buvo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime. Ginčijamo sprendimo 1 straipsnyje būdvardis „tęstinis“ vartojamas, nes buvo nustatyti ilgesni dalyvavimo kartelyje laikotarpiai, remiantis tuo, kad kaltinamos įmonės reguliariai dalyvavo techniniuose susitikimuose. *Eni* atveju jos dalyvavimas sudarant tęstinį susitarimą ir (arba) vykdant tęstinius suderintus veiksmus nustatytas laikotarpiu nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d. Kita vertus, Komisija galėjo padaryti teisėtą išvadą, kad *Eni* dalyvavo kartelyje 1997 m. spalio 30 ir 31 d. remdamasi tiesioginiais įrodymais, susijusiais su atitinkamu techniniu susitikimu, ir neturėjo surinkti įrodymų, kuriuos apimtų tęstinio pažeidimo sąvoka.

78 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, reikia patvirtinti Komisijos išvadą, kad ieškovė dalyvavo darant pažeidimą 1997 m. spalio 30 ir 31 d.

Dėl „Eni“ dalyvavimo darant pažeidimą nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d.

79 Ieškovė pripažįsta dalyvavusi dešimtyje techninių susitikimų nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d. Tačiau ji mano, kad Komisija atsižvelgdama į dalyvavimą šiuose techniniuose susitikimuose negalėjo teisėtai padaryti išvados, jog ji dalyvavo sudarant susitarimą ir (arba) derinant veiksmus, kuriais siekiama nustatyti kainas (pirma dalis) ir (arba) keistis slapta informacija (antra dalis).

Dėl *Eni* nedalyvavimo sudarant susitarimą ir (arba) derinant veiksmus, kuriais siekiama nustatyti parafino vaško kainas

– Įrodymų nagrinėjimas

80 Ieškovė teigia, kad Komisija neįrodė jos dalyvavimo sudarant susitarimą ir derinant veiksmus, kuriais siekiama nustatyti parafino vaško kainas.

81 Pirma, reikia pažymėti, kad Komisija turi įrodymų, patvirtinančių, jog per techninius susitikimus paprastai bent vienas pasitarimas buvo susijęs su kainomis.

82 Konkrečiai kalbant, remiantis 2005 m. gegužės 12 d. *Sasol* pareiškimu, per techninius susitikimus paprastai buvo susitariama dėl slaptų veiksmų, nes juose buvo tariamasi dėl parafino vaško kainų padidinimo ar sumažinimo ir keičiamasi informacija apie bruto kainas ir planuojamus pajėgumus.

83 Remiantis 2005 m. gegužės 19 d. *Repsol* pareiškimu, per techninius susitikimus buvo tariamasi dėl dalyvių taikomų parafino vaško kainų dydžio.

84 *Shell* nurodė, kad visi techniniai susitikimai buvo susiję su kainų nustatymu. Remiantis 2006 m. birželio 14 d. *Shell* pareiškimu, bent jau nuo 1999 m., kai jos atstovas, kuris vėliau davė parodymus, pradėjo dalyvauti techniniuose susitikimuose, dėl parafino vaško kainų sprendimas niekada nebuvo priimamas vienašališkai ir konkurentai visada dėl to susitardavo per techninius susitikimus.

85 Be to, tos pačios įmonės, pateikdamos tuos pačius pareiškimus, tvirtino ir tai, kad per kelis techninius susitikimus dalyviai iš tikrųjų susitarė dėl minimalių kainų ar kainų didinimo, o kartais net ir dėl didinimo priemonių.

86 Šie pareiškimai, į kuriuos, beje, Komisija pateikė nuorodą, be kita ko, ginčijamo sprendimo 107 ir 113 konstatuojamosiose dalyse, buvo padaryti remiantis techniniuose susitikimuose dalyvavusių asmenų parodymais, duotais gerai apgalvojus, kuriais kaltinamos ir įmonės, kurių vardu jie buvo pateikti. Be to, pareiškimuose pateiktas pažeidimo aprašymas iš esmės sutampa, todėl jie dar patikimesni. Taigi, remiantis šio sprendimo 47 punkte minėta teismo praktika, jie yra ypač patikimi.

87 Be to, reikia pabrėžti, kad šio sprendimo 82–84 punktuose minėtuose pareiškimuose ir kituose pareiškimuose, į kuriuosi pateikta nuoroda ginčijamo sprendimo 107, 109, 111 ir 113 konstatuojamosiose dalyse ir kurių ištraukas Komisija pateikė atsakydama į rašytinį Bendrojo Teismo klausimą, kalbama apie tai, kad *Eni* dalyvavo atitinkamuose techniniuose susitikimuose, ir tai, kad jos atstovas dalyvavo juose vykusiose diskusijose.

88 Vis dėlto ieškovė teigia, kad Komisija neatsižvelgė į 2006 m. birželio 14 d. *Shell* pareiškimo fragmentą, kuriame teigiama, kad, „kiek tai susiję su kainomis, sutartomis per techninį susitikimą, [S.] nežino, ar *Eni* ir *Rapsol*, kurios per techninius susitikimus buvo veikiau pasyvios, sutiko su data ir sutartu kainų padidinimu“. Tuo remdamasi ieškovė daro išvadą, kad nėra įrodymų, jog ji laikėsi per techninius susitikimus priimtų susitarimų dėl kainų.

89 Pažymėtina, kad tame pačiame pareiškime tarp įmonių, susitarusių dėl kainų padidinimo ir minimalių kainų, *Shell* mini ir *Eni*. Tame pareiškime nurodoma, kad po techninių susitikimų MOL, *Repsol* ir *Eni* klientams nesiuntė laiškų dėl kainų padidinimo, tačiau apie tai pranešė žodžiu.

90 Todėl šis pareiškimas yra dalis įrodymų visumos, patvirtinančios *Eni* dalyvavimą kartelyje, visų pirma sudarant susitarimus ar derinant veiksmus dėl parafino vaško kainų nustatymo. Tai, kad *Shell* atstovaujantis S. turėjo abejonių dėl to, ar *Eni* įgyvendino susitarimus, negali panaikinti jų įrodomosios galios, kiek tai susiję su kitais teiginiais, būtent teiginiais dėl *Eni* dalyvavimo sudarant tokius susitarimus ar derinant tokius veiksmus.

91 Antra, reikia konstatuoti, kad šio sprendimo 82–84 punktuose minėtus pareiškimus patvirtina Komisijos per patikrinimus surasti ranka rašyti užrašai, kurių data sutampa su techninių susitikimų data; su jais ieškovė turėjo galimybę susipažinti per administracinę procedūrą ir dalis jų cituojami, be kita ko, ginčijamo sprendimo 165 ir 177 konstatuojamosiose dalyse. Kiek tai susiję su ginčijamo sprendimo 165 konstatuojamojoje dalyje cituojamu *Eni* raštu, tai yra pažeidimo laikotarpio dokumentas, parengtas *in tempore non suspecto*, t. y. praėjus nedaug laiko po techninio susitikimo, apie kurį jame kalbama. Todėl jo įrodomoji galia didelė. Ginčijamo sprendimo 177 konstatuojamojoje dalyje cituojamas MOL raštas yra asmens, dalyvavusio susitikimuose, per tuos susitikimus ranka surašytas raštas, kurio turinys yra struktūriškas ir gana išsamus. Todėl jo įrodomoji galia labai didelė.

92 Pirma, kiek tai susiję su *Eni* rašto dėl 2002 m. vasario 21 ir 22 d. techninio susitikimo turiniu, Komisija ginčijamo sprendimo 165 konstatuojamojoje dalyje cituoja tokią ištrauką:

„Labai skaidriai vykusiame susitikime patvirtinta (taip pat atsižvelgiant į atskirų rinkų skirtumus ir skirtingas strategijas, susijusias su produktais ir rinka) galimybė padidinti įplaukas laikantis priemonių, kurias jau esame priėmę. Todėl galime tęsti vykdomus veiksmus dėl sutartinių sąlygų ir susijusių kainų, kurios taikomos pagrindiniams mūsų klientams ir parafino platintojams, peržiūros.“

93 Remiantis ginčijamu sprendimu, iš šio rašto turinio matyti, kad buvo diskutuojama dėl parafino vaško kainų dydžio.

94 Šį aiškinimą reikia patvirtinti. Tai, kad *Eni* rašte kainų peržiūra minima kaip kryptis, kurios reikia toliau laikytis atsižvelgiant į per susitikimą vykusias diskusijas, rodo, jog dalyviai jame keitėsi informacija apie kainas. Be to, tai patvirtina 2005 m. kovo 30 d. *Shell* pareiškimas, kuriame atitinkamas techninis susitikimas įtrauktas į sąrašą „Su kainomis susijusių susitikimų ir kontaktų apžvalga“.

95 Ieškovė teigia, kad nagrinėjamas jos raštas įrodo būtent tai, jog ji savo komercinę strategiją apibrėžė neatsižvelgdama į techninius susitikimus. Kaip matyti iš šio sprendimo 92 punkte pateiktos ištraukos pabaigos, ji buvo nusprendusi pakeisti savo komercinę strategiją dar prieš visus kontaktus su Europos konkurentais.

96 Bendrasis Teismas mano, kad toks aiškinimas neįtikinamas atsižvelgiant į nagrinėjamos ištraukos formuluotę.

97 *Eni* patvirtinta galimybė toliau didinti savo įplaukas dėl „sutartinių sąlygų ir susijusių kainų peržiūros“ atsižvelgiant į informaciją, gautą per „labai skaidriai vykusį susitikimą“, kurio antikonkurencinį pobūdį nepriklausomai pripažino *Shell* ir *Sasol*, neabejotinai rodo, kad informacija apie kainas, kurią *Eni* gavo per techninį susitikimą, jai buvo naudinga ir galėjo turėti įtakos jos komerciniam elgesiui.

98 Antra, reikia išnagrinėti ginčijamo sprendimo 177 konstatuojamojoje dalyje cituojamą MOL raštą, susijusį su 2005 m. vasario 23 ir 24 d. Hamburge vykusiu techniniu susitikimu, kuriame dalyvavo *Eni*.

99 Pagal tą raštą:

„ExxonMobil	[= balandžio 1 d.]	€ 15/t
Shell	Padidinta kaina	
Sasol	[= balandžio 12 d.]	Kainų padidinimas“

100 *Sasol* pareiškė, kad vyko diskusijos dėl kainų padidinimo ir ji kitiems dalyviams pranešė apie savo padidintas kainas. Tiek *Shell*, tiek *Sasol* pareiškimuose, į kuriuos ginčijamame sprendime pateikta nuoroda, šį susitikimą kvalifikavo kaip slaptą.

101 Tuo remiantis darytina išvada, kad Komisija turi ranka rašytus užrašus, kurių data sutampa su veikų, kuriomis kaltinama, data ir kurie susiję su susitarimais ir (arba) suderintais veiksmais dėl parafino vaško kainų nustatymo per techninius susitikimus, kuriuose dalyvavo *Eni*.

– Dėl *Eni* dalyvavimo antikonkurenciniuose susitikimuose ir neatsiribojimo

102 Remiantis ginčijamu sprendimu, pagrindiniu ieškovės dalyvavimo darant pažeidimą laikotarpiu, t. y. nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d., vienuolikoje iš trylikos įvykusių techninių susitikimų ieškovei atstovavo MO. Ieškovė pripažįsta tai, kad ji buvo dešimtyje techninių susitikimų, tačiau ginčija savo dalyvavimą 2003 m. vasario 27 ir 28 d. Miunchene vykusiame susitikime.

103 Taigi neginčytina, kad ieškovė dalyvavo dešimtyje iš trylikos techninių susitikimų, vykusių nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d.

104 Pagal šio sprendimo 69 ir 70 punktuose minėtą teismo praktiką tam, kad būtų įrodyta, jog įmonė dalyvavo kartelyje, Komisijai pakanka įrodyti, kad ši įmonė dalyvavo susitikimuose, per kuriuos buvo sudaryti antikonkurenciniai susitarimai. Jei dalyvavimas tokiuose susitikimuose įrodytas, ši įmonė turi pateikti duomenų, galinčių patvirtinti, kad ji dalyvavo neturėdama antikonkurencinių ketinimų ir kad ji nurodė savo konkurentams, jog tuose sutikimuose dalyvauja turėdama kitokių tikslų nei jie. Šią taisyklę pagrindžianti priežastis yra ta, kad įmonė, dalyvaudama minėtame susitikime ir viešai neatsiribodama nuo jo turinio, kitiems susitikimo dalyviams leido manyti, jog sutinka su tuo, kas jame nuspręsta, ir to laikysis.

105 Vis dėlto nagrinėjamu atveju ieškovė neteigia, kad viešai atsiribojo nuo antikonkurencinių susitikimų turinio.

106 Reikia pabrėžti, kad vien to, jog yra tiesioginių įrodymų dėl susitarimų sudarymo ir (arba) veiksmų derinimo per techninius susitikimus, kuriuose ieškovė dalyvavo neatsiribodama nuo antikonkurencinio jų turinio, pakanka, kad būtų pripažinta jos atsakomybė už EB 81 straipsnio pažeidimą.

107 Nagrinėjamu atveju Komisijos turima įrodymų visuma patvirtina, kad techniniuose susitikimuose, kuriuose dalyvavo ieškovė, buvo sudaromi susitarimai arba derinami veiksmai dėl kainų nustatymo, taip pat keičiamasi slapta komercine informacija apie parafino vašką ir ji atskleidžiama.

– Dėl tariamo ieškovės nesuinteresuotumo dalyvauti sudarant susitarimus ir (arba) derinant veiksmus dėl parafino vaško kainų nustatymo

108 Ieškovė teigia, kad ji nebuvo suinteresuota dalyvauti kartelyje. Ji veikė išimtinai Italijos parafino vaško rinkoje, kuriai būdinga daug didesnė nacionalinės produkcijos paklausa, ir jai visuomet pavykdavo pateikti visą savo produkciją šiai rinkai. Be to, 60–70 % jos produkcijos buvo skirta pagrindiniams jos klientams, t . y. perpardavėjai SIMP ir gamintojai SER, su kuriomis komercinius santykius atitinkamai nuo 2004 m. sausio 1 d. ir nuo 2005 m. sausio 1 d. lėmė sutartys, kuriose numatytos „kainų formulės, susijusios su oficialiuose biuleteniuose *ICIS-LOR* nurodytomis kotiruojamomis kainomis“; šios formulės tiesiogiai ar netiesiogiai grindžiamos parafino vaško „Chinese Origin CIF NWE“ vidutine kaina (Kinijos kilmės produktų CIF NWE kaina).

109 Todėl ji nebuvo suinteresuota dalyvauti sudarant slaptus susitarimus su kitais Europos gamintojais, nes ji nebūtų galėjusi gauti jokios naudos dėl bendrai nustatytų didelių kainų, kurių ji iš tiesų nebūtų galėjusi taikyti. Pagrindinė *Eni* komercinė problema buvo susijusi su Italijos pralaidumu pigių prekių importui iš Kinijos, o šios problemos kartelis negalėjo išspręsti.

110 Be to, *Eni* nebuvo suinteresuota dalyvauti sudarant slaptus susitarimus, kuriais siekiama bendrai padidinti kainas kartelio dalyvių nacionalinėse rinkose, nes ji neturėjo pajėgumų eksportuoti į kitas valstybes nares. Konkuruojantys gamintojai taip pat neturėjo poreikio susitarti su *Eni*, kad padidintų pardavimo Italijoje kainas, nes Italijos rinkai reikėjo parafino vaško iš kitų šalių.

111 Šiuo atžvilgiu pakanka pažymėti, kad pagal teismo praktiką, kiek tai susiję su pažeidimo egzistavimu, neturi reikšmės tai, ar susitarimas buvo sudarytas arba veiksmai buvo derinami siekiant atitinkamų įmonių komercinių interesų. Dėl tokio ieškovės argumento Bendrasis Teismas negali Komisijai nustatyti griežtesnių reikalavimų dėl pateiktinų įrodymų. Kai Komisijai pavyksta surinkti rašytinius įrodymus, patvirtinančius įtariamą pažeidimą, ir šių įrodymų kartu su įmonių pareiškimais pakanka įrodyti antikonkurencinio susitarimo egzistavimui, kaip šiuo atveju, nebūtina nagrinėti to, ar atitinkama įmonė buvo komerciškai suinteresuota tuo susitarimu (šiuo klausimu žr. 69 punkte minėto Sprendimo *Metal Industries ir Nippon Steel / Komisija* 44–46 punktus).

112 Be to, ieškovės argumentas neįtikinamas dėl to, kad ji reguliariai ilgiau nei trejus metus dalyvavo techniniuose susitikimuose, kurių antikonkurencinį turinį savarankiškai pripažino keturios kartelyje dalyvavusios įmonės. Ieškovė nepaaiškina, kaip apdairus ūkio subjektas galėtų nuspręsti dalyvauti vykdant neteisėtus veiksmus ir taip rizikuoti gauti didelę baudą, nors neturėtų galimybių gauti iš to naudos.

113 Be to, ieškovės teiginį, kad ji nebuvo suinteresuota dalyvauti kartelyje, tiesiogiai paneigia šio sprendimo 92 punkte cituojamas jos raštas, susijęs su 2002 m. vasario 21 ir 22 d. techniniu susitikimu, iš kurio matyti, kad atsižvelgdama į per tą techninį susitikimą vykusias diskusijas ji tikėjosi padidinti savo įplaukas dėl kainų „peržiūros“.

114 Todėl į šį argumentą reikia atmesti.

– Dėl ieškovės pateikto alternatyvaus paaiškinimo

115 Ieškovė teigia, kad jos dalyvavimą techniniuose susitikimuose pateisina vien jos strateginis sprendimas nutraukti tarptautinę izoliaciją ir užmegzti santykius su pagrindiniais Europos ūkio subjektais, atnaujinant ryšius su EWF, ir jos suinteresuotumas techniniais klausimais, be kita ko, susijusiais su parafino produktų savybėmis.

116 Reikia pabrėžti, kad pagal šio sprendimo 41 punkte minėtą teismo praktiką, jei Komisija rėmėsi rašytiniais įrodymais, atitinkamos įmonės turi ne tiesiog nurodyti įtikinamą Komisijos teiginio alternatyvą, bet įrodyti, kad ginčijamame sprendime pateiktų įrodymų nepakanka pažeidimui konstatuoti.

117 Ieškovė nepateikia jokių argumentų, kad paneigtų teisingumą ir reikšmę Komisijos gautų įmonių pareiškimų ir ranka rašytų užrašų, kurių data sutampa su veikų, kuriomis kaltinama, data, kuriais grindžiama išvada, kad *Eni* dalyvavo sudarant susitarimus ir (arba) derinant veiksmus dėl parafino vaško kainų nustatymo.

118 Todėl paprastas teiginys, kad ieškovės suinteresuotumas dalyvauti techniniuose susitikimuose buvo grindžiamas vien jos noru užmegzti tarptautinius ryšius ir sekti technines diskusijas, negali įrodyti ginčijamo sprendimo neteisėtumo.

119 Be to, ieškovė visiškai nepaaiškina, kodėl jos atstovas nepasišalino iš techninių susitikimų, kai po techninių diskusijų buvo nagrinėjamas antikonkurencinis turinys.

120 Maža to, *Eni* raštas, susijęs su 2002 m. vasario 21 ir 22 d. techniniu susitikimu (žr. šio sprendimo 92 ir paskesnius punktus bei 113 punktą), neabejotinai rodo, kad peržiūrėdama savo kainas ir siekdama padidinti įplaukas ji atsižvelgė į minėto techninio susitikimo antikonkurencinį turinį. Tai savaime paneigia teiginį, kad vienintelė jos dalyvavimo priežastis buvo suinteresuotumas techninėmis diskusijomis dėl parafino vaško.

121 Todėl šį ieškovės argumentą reikia atmesti.

– Dėl tariamai neatitinkančios valios

122 Ieškovė teigia, kad ji negali būti pripažinta atsakinga už susitarimą, kuriuo siekiama nustatyti kainas, nes jos valia neatitinka kitų kartelio dalyvių valios.

123 Jos atstovas MO. žinojo, kad *Eni* negalėjo padidinti kainų, kaip to norėjo kiti kartelio dalyviai, dėl Kinijos kilmės produktų daromo konkurencinio spaudimo ir dėl to, kad 60–70 % ieškovės pardavimų buvo skirta dviem pirkėjoms (SIMP ir SER), kurioms kainos buvo nustatomos pagal biuletenyje *ICIS-LOR* skelbiamas tarptautines kotiruojamas kainas. Padidinimas taip pat negalėjo būti taikomas kai kuriems galutiniams klientams, kuriems *Eni* tiesiogiai tiekė produktus, dėl to, kad jie turėjo galimybę tuos produktus gauti iš SIMP.

124 Pirma, šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad pagal 2006 m. birželio 14 d. *Shell* pareiškimą Kinijos gamintojų konkurencinis spaudimas kėlė susirūpinimą visiems kartelio dalyviams, o viena iš minimalių kainų nustatymo ir nedidelio kainos padidinimo priežasčių buvo siekis atsilaikyti prieš šį spaudimą. Todėl toks spaudimas kėlė susirūpinimą ne tik ieškovei (tai būtų kliūtis bendrai valiai suformuoti), o veikiau tai kėlė susirūpinimą dėl rinkos plėtros, nes darė poveikį visiems dalyviams ir galėjo skatinti jų suartėjimą.

125 Be to, ieškovė tvirtina, kad jos pardavimai Italijoje sudarė tik 60–65 %, įskaitant jos pagamintą parafino vašką, kurį paskui perparduodavo ar perdirbdavo SIMP ir SER. Kaip ji nurodo, nuo 2002 iki 2004 m. 18–33 % Italijoje parduoto parafino vaško pardavė gamintojai, įsteigti kitose Sąjungos valstybėse narėse. Be to, tiesioginiai *Eni* pardavimai Italijos klientams, išskyrus SER ir SIMP, taip pat buvo didelio masto ir sudarė 20 ar 22 % Italijos rinkos.

126 Todėl, kiek tai susiję su tiesioginiais pardavimais galutiniams Italijos klientams, ieškovė konkuravo ne tik su SIMP, SER ar Kinijos gamintojais, bet ir su kitais Sąjungoje įsteigtais gamintojais. Beveik visi Europos importuojantys gamintojai dalyvavo kartelyje. Kaip Komisija pažymėjo ginčijamo sprendimo 67 ir 68 konstatuojamosiose dalyse, kartelio dalyviams priklausė apie 75 % EEE parafino vaško rinkos, o didelę likusią rinkos dalį užėmė importas iš Kinijos.

127 Taip pat reikia pažymėti, kad per posėdį *Eni* teigė nedalyvavusi dalijantis geografines rinkas pagal kartelį, nes „kiti Europos gamintojai“ prekiavo Italijoje. Taigi *Eni* netiesiogiai pripažino, kad kiti kartelio dalyviai vykdė pardavimus Italijoje. Šiuo klausimu reikia priminti, kad kartelio dalyviams priklausė didžioji dalis EEE gamybos ir kad 18–33 % Italijoje parduoto parafino vaško pardavė Europos gamintojai.

128 Bent jau *Eni* turėjo tikėtis, kad Italijoje parafino vaško paklausą, kurios ji negalėjo patenkinti, patenkins kiti kartelio dalyviai, todėl ji su jais turėjo konkurencinių santykių. Be to, aišku, kad koordinuodami veiksmus kartelio dalyviai darė lemiamą įtaką parafino vaško kainų dydžiui EEE dėl jų bendrai turimos rinkos dalies. Tokiomis aplinkybėmis ieškovė negali pagrįstai neigti galimos naudos, kurios ji galėjo tikėtis dalyvaudama kartelyje.

129 Be to, negalima sutikti su ieškovės teiginiu dėl SIMP konkurencinio spaudimo. Kadangi kartelis apėmė 75 % parafino vaško pardavimų EEE ir didžiąją dalį gamybos, dėl bendro parafino vaško kainų didėjimo EEE, kurį lėmė kartelis, galėjo būti padaryta įtaka kainoms, kuriomis SIMP galėjo pirkti parafino vašką iš kitų gamintojų nei ieškovė, o tai savo ruožtu galėjo daryti poveikį kainoms, kurias SIMP taikė savo klientams. Todėl ieškovė logiškai galėjo tikėtis to, kad bendras parafino vaško kainų didėjimas dėl kartelio jai gali būti naudingas.

130 Galiausiai reikia pažymėti, kad ieškovė bendrovei SIMP taikomas kainas indeksuoti pagal kotiruojamas kainas, grindžiamas parafino vaško „Chinese Origin CIF NWE“ vidutinėmis kainomis, pradėjo tik 2004 m. sausio 1 d. Be to, ieškovė bendrovei SER taikomas kainas indeksuoti pagal „geriausio distributoriaus geriausią kainą“ pradėjo 2005 m. sausio 1 d. Tuo remiantis darytina išvada, kad ieškovė labai pervertina komercinius suvaržymus, kuriuos lemia jos susitarimai su SIMP ir SER. Iš tiesų jie kartu buvo taikomi tik paskutiniais ieškovės dalyvavimo darant pažeidimą mėnesiais, t. y. nuo 2005 m. sausio 1 d. iki 2005 m. balandžio 28 d. Be to, kadangi kartelis apėmė didžiąją parafino vaško gamybos dalį EEE ir 75 % pardavimų, tikėtina, kad jis darė tam tikrą poveikį bendram kainų lygiui (įskaitant „geriausius pasiūlymus“), taigi ir kainoms, kurias ieškovė taikė dėl minėto indeksavimo.

131 Todėl ieškovės argumentai neįtikina.

132 Antra, bet kuriuo atveju reikia priminti, kad argumentai dėl suinteresuotumo dalyvauti kartelyje nebuvimo, įskaitant argumentus, kad nebuvo valios sudaryti neteisėtų susitarimų atsižvelgiant į tai, kad tariamai nebuvo galimybės praktikoje veikti pagal juos, negali būti pagrindas Bendrajam Teismui reikalauti, kad Komisija pateiktų įrodymų, viršijančių tai, ko pakanka dalyvavimui kartelyje įrodyti pagal šio sprendimo 30–50, 69 ir 70 punktuose minėtą teismo praktiką. Nagrinėjamu atveju Komisija surinko pakankamai įrodymų, kad pagrįstų savo išvadą dėl ieškovės dalyvavimo pirmame pažeidimo epizode laikotarpiu nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d., visų pirma sudarant susitarimus ir (arba) derinant veiksmus dėl parafino vaško kainų nustatymo.

133 Be to, reikia priminti, kad pagal šio sprendimo 27 punkte minėtą teismo praktiką, siekiant konstatuoti susitarimą, kuriuo pažeidžiamas EB 81 straipsnis, pakanka, kad yra suderinta valia dėl paties konkurencijos ribojimo principo, net jeigu dėl konkrečių siekiamo apribojimo detalių dar vyksta derybos. Todėl ieškovės argumentai, susiję su tuo, kad ji tariamai neturėjo galimybės padidinti kainų, kaip nuspręsta per techninius susitikimus, neturi reikšmės, nes suderintos valios dėl paties kainų nustatymo arba derinimo ar net dirbtinės įtakos kainų lygiui darymo principo pakanka, kad būtų galima konstatuoti dalyvių valios suderinimą, kaip tai suprantama pagal minėtą teismo praktiką. Taigi ieškovė nepateikia jokių konkrečių argumentų, kad paneigtų *Sasol, Repsol* ir *Shell* pareiškimus, pagal kuriuos techninių susitikimų tikslas buvo nustatyti kainas.

134 Todėl reikia atmesti ieškovės argumentą, kad ji neturėjo noro sudaryti susitarimų dėl parafino vaško kainų nustatymo.

– Dėl tariamo nedalyvavimo derinant veiksmus

135 Ieškovė mano, kad Komisija negalėjo padaryti pagrįstos išvados, jog ji dalyvavo derinant veiksmus dėl parafino vaško kainų nustatymo.

136 Pirma, reikia priminti, kad Komisija turi tiesioginių įrodymų, kuriuos sudaro kartelyje dalyvavusių įmonių pareiškimai ir ranka rašyti užrašai, iš kurių matyti, kad per techninius susitikimus, kuriuose dalyvavo ieškovė, buvo sudaromi susitarimai ir (arba) derinami veiksmai dėl parafino vaško kainų nustatymo.

137 Be to, iš šių įrodymų matyti, kad per techninius susitikimus, vykusius daugiau kaip dvylika metų, įskaitant *Eni* dalyvavimo laikotarpį, dalyviai reguliariai keitėsi informacija apie jų taikomas kainas ir numatytus padidinimus. Taigi dėl šios veiklos ieškovė nepateikė logiško paaiškinimo, kuris galėtų paneigti Komisijos teiginį, kad šių veiksmų tikslas, be kita ko, buvo nustatyti kainas. Atvirkščiai, ilgas laikotarpis, kuriuo reguliariai buvo rengiami susitikimai, savaime yra įrodymas, kad dalyviai siekė suderinti savo kainų politiką, rinkos riziką sąmoningai pakeisdami tarpusavio bendradarbiavimu.

138 Antra, vis dėlto ieškovė mano, kad savo atsakyme į pranešimą apie kaltinimus pateikė įrodymų, jog jos kainų strategija nepriklausė nuo per techninius susitikimus priimtų sprendimų. Todėl ginčijamo sprendimo 298 konstatuojamojoje dalyje Komisija negalėjo pagrįstai teigti, kad *Eni* „atsižvelgė į gautą informaciją apie jos konkurentų elgesį rinkoje, pritaikė savo elgesį ir ėmėsi taikymo priemonių“.

139 Šiuo klausimu ieškovė pateikia lentelę dėl 2002–2005 m. jos pardavimų bendrovei SIMP kainų pokyčių, kiek tai susiję su parafinu „133“. Ja remdamasi ji daro išvadą, kad nėra jokios atitikties tarp per techninius susitikimus nustatytų kainų ir jos kainų pokyčių ir kad jos kainų padidinimas nuo 2002 m. sausio 1 d. buvusių 542 eurų iki 588 eurų 2005 m. balandžio 1 d. yra mažesnis už infliaciją ir tai nėra slapto susitarimo dėl kainų nustatymo įgyvendinimo rezultatas. Be to, nuo 2004 m. sausio 1 d. savo pardavimo kainas, taikomas SIMP, ji nustatydavo pagal „vidutinių mėnesinių parafino „Chinese Origin CIF NWE“ kotiruojamų kainų vidurkį, nurodytą prieš tai ėjusio mėnesio biuleteniuose *ICIS-LOR*“. Vėliau toks pats mechanizmas buvo pritaikytas pardavimams SER. Todėl tariamai suderinti veiksmai negalėjo būti susiję su absoliučiai didžiausia jos gamybos dalimi (60–70 %), dėl kurios buvo sudaryti susitarimai su bendrovėmis SIMP ir SER.

140 Pirma, reikia pažymėti, kad ieškovės pateiktoje lentelėje jos kainų pokyčiai nurodyti gerokai atrinkti. Joje pateikiama tik informacija apie parafiną „133“, kuris yra vienas iš daugybės parafino vaško tipų, kuriais prekiauja *Eni*. Be to, ten nurodytos kainos, kurios taikomos SIMP, t. y. bendrovei, kuri, anot ieškovės, turėjo didelę perkamąją galią, taigi galimybę susitarti su *Eni* dėl palankių pirkimo sąlygų. Lentelėje nėra jokios informacijos apie tai, kaip pasikeitė *Eni* kainos, taikomos jos galutiniams klientams, kurie, logiškai mąstant, galėjo labiausiai nukentėti nuo kainų manipuliacijų dėl kartelio.

141 Antra, ieškovė negali pagrįstai prieštarauti Komisijai ir teigti, kad turima informacija apie techninius susitikimus neatitinka ieškinyje pateiktos lentelės.

142 Iš tam tikrų minėtų pareiškimų matyti, kad kainų didinimas, dėl kurio sutarta per techninius susitikimus, paprastai negalėjo būti be išlygų taikomas klientams. *Shell* nurodė, kad galėjo būti taikoma apie du trečdalius sutarto padidinimo. Be to, bylos medžiagoje yra keli įrodymai, kad dažnai dalyviai visai negalėjo taikyti sutarto padidinimo.

143 Bet kuriuo atveju reikia priminti, kad pagal šio sprendimo 42 punkte minėtą teismo praktiką kartelių įrodymai paprastai būna fragmentiški ir pavieniai. Todėl, atsižvelgiant į tai, kad Komisija neturėjo išsamių įrodymų apie pasitarimų, vykusių per kiekvieną techninį susitikimą, turinį, ieškovė negali remtis argumentu, kad jos parafino „133“ pardavimo kainų pokyčiai tariamai neatitinka techninių susitikimų turinio dalies, kurią Komisija gali nustatyti, juo labiau kad skirtingų parafino vaško gaminių kainos labai skyrėsi ir klientai logiškai mėgino priešintis kainų didinimui.

144 Trečia, remiantis teismo praktika, aplinkybės, kad įmonės iš tiesų paskelbė apie sutartą kainų didinimą ir tai tapo pagrindu nustatyti atskirų sandorių kainas, savaime pakanka padaryti išvadai, kad slapto susitarimo dėl kainų tikslas ir pasekmė buvo didelis konkurencijos ribojimas (1998 m. gegužės 14 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cascades / Komisija*, T-308/94, Rink. p. II-925, 194 punktas). Tokiu atveju Komisija neprivalo išsamiai išnagrinėti šalių argumentų, kuriais siekiama įrodyti, kad dėl nagrinėjamų susitarimų kainos nepadidėjo taip, kad viršytų įprastomis konkurencijos sąlygomis susiformavusias kainas, ir neturi papunkčiui atsakyti į visus argumentus (50 punkte minėto Sprendimo *Bolloré ir kt. / Komisija* 451 punktas).

145 Kaip matyti iš išnagrinėtų šio pagrindo įrodymų, Komisija pakankamai įrodė, kad šiuo atveju slapti veiksmai susiję su parafino vaško kainų nustatymu, o susitikimų, per kuriuos tartasi dėl kainų didinimo ar jos buvo nustatomos, rezultatas dažnai buvo įgyvendinamas atšaukiant klientams taikomas kainas ir pranešant apie kainų didinimą ir kad kainos, apie kurias pranešta, buvo pagrindas atskirų sandorių kainoms nustatyti. Be to, jei kartelio dalyviai, atsižvelgę į sąlygas rinkoje, sutardavo išlaikyti kainas, šios kainos laikytinos šioje byloje nagrinėjamo vieno, sudėtinio ir tęstinio pažeidimo dalimi.

146 Tai reiškia, kad ieškovės lentelė dėl parafino „133“ pardavimo kainų, jos taikytų SIM, pokyčių nuo 2002 m. iki 2005 m. ir jos šiuo klausimu pateikti argumentai neturi reikšmės.

147 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia daryti išvadą, kad Komisija įrodė, jog *Eni* dalyvavo sudarant susitarimus ir (arba) derinant veiksmus dėl parafino vaško kainų nustatymo, ir atmesti antrojo pagrindo pirmą dalį.

Dėl *Eni* nedalyvavimo sudarant susitarimą ir (arba) derinant veiksmus dėl keitimosi informacija

148 Ieškovė nesutinka, kad informacija, kuria buvo keistasi per techninius susitikimus, jai buvo strategiškai ar konkurenciniu požiūriu reikšminga. Todėl, priešingai, nei teigia Komisija, ji į šią informaciją neatsižvelgė ir sprendė dėl savo komercinio elgesio neatsižvelgdama į informaciją, kuria keistasi. Bet kuriuo atveju ji kitiems dalyviams nepateikė slaptos informacijos.

149 Šiuo klausimu Bendrasis Teismas jau yra nusprendęs, kad tuo atveju, kai konkurentai dalyvavo susitikimuose, per kuriuos keitėsi informacija, susijusia, be kita ko, su kainomis, kurias jie ketino taikyti rinkoje, dalyvaudama antikonkurencinį tikslą turinčiame susitikime įmonė ne tik siekė iš anksto pašalinti netikrumą dėl jos konkurentų būsimo elgesio, bet ir neabejotinai tiesiogiai ar netiesiogiai turėjo atsižvelgti į per šiuos susitikimus gautą informaciją spręsdama dėl politikos, kurios ji ketino laikytis rinkoje (1991 m. spalio 24 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Rhône-Poulenc /*

Komisija, T-1/89, Rink. p. II-867, 122 ir 123 punktai ir 2008 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Knauf Gips / Komisija*, T-52/03, neskelbiamo Rinkinyje, 276 punktas, kuris nepanaikintas).

150 Be to, pagal teismo praktiką, jei nėra priešingų įrodymų, kuriuos privalo pateikti suinteresuotieji ūkio subjektai, daroma prielaida, kad veiksmus derinčios įmonės, kurios dar veikia rinkoje, atsižvelgia į informaciją, kuria keitėsi su savo konkurentais, spręsdamos dėl savo elgesio šioje rinkoje. Tai ypač taikytina tuo atveju, kai įmonės reguliariai ilgą laiką derina savo veiksmus (28 punkte minėto Sprendimo *HFB ir kt. / Komisija* 162 punktas).

151 Todėl šį argumentą reikia atmesti.

152 Be to, ieškovė nurodo didelį skaidrumą, kuris paprastai būdingas parafino vaško sektoriui. Įvairiuose Europos šalyse taikomos vidutinės kainos buvo reguliariai skelbiamos biuletenyje *ICIS-LOR*. Taigi ji nebuvo suinteresuota atsižvelgti į informaciją, gautą per techninius susitikimus.

153 Pažymėtina, kad prie ieškinio pridėtame 2002 m. sausio 30 d. biuletenyje *ICIS-LOR* pateiktos tam tikrų parafino vaško tipų vidutinės kainos, pagrįstos informacija iš rinkų apie kainų pokyčius 2002 m. sausio mėn., ir keletas neaiškių prognozių dėl kainų pokyčių ateityje; biuletenio redaktorius vartoja žodį „gandai“.

154 Atkreiptinas dėmesys, kad per techninius susitikimus dalyviai dažnai pranešdavo apie kainų padidinimą, ketinamą atlikti ateityje, o informacija buvo pateikiama apie kiekvieną gamintoją, ne tik apie rinkos vidurkį. Be to, kaip matyti iš Komisijos surinktų įrodymų, dalyviai vienas kitą informuodavo ir apie tai, kada naujas kainas jie ketina paskelbti klientams. Taigi informacija, kuria buvo keistasi per techninius susitikimus, buvo nepalyginamai išsamesnė ir susijusi su ateitimi, o ne praeitimi.

155 Todėl ieškovės pridėtas dokumentas negali įrodyti to, kad informacija apie kainas, kuria dalyviai keitėsi per techninius susitikimus, buvo nenaudinga, ar netgi tokio keitimosi teisėtumo ir jis negali paneigti prezumpcijos, kad ieškovė atsižvelgė į per techninius susitikimus gautą informaciją apie kainas.

156 Todėl šį argumentą taip pat reikia atmesti.

157 Bet kuriuo atveju reikia priminti, kad pagrindinį pažeidimo epizodą, kuriuo kaltinama ieškovė, sudarė „susitarimai ar suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo, taip pat keitimasis slapta komercine informacija ir jos atskleidimas“. Tai, kad ieškovė dalyvavo sudarant susitarimus ar derinant veiksmus dėl kainų nustatymo, buvo išsamiai atskleista analizuojant pirmą šio pagrindo dalį. Vien šis elementas pateisina nagrinėjamo pažeidimo kvalifikavimą kaip „labai sunkaus“, taigi ir paskirtą baudą. Maža to, šie veiksmai taip pat apėmė keitimąsi slapta komercine informacija, t. y. informacija apie parafino vaško kainas. Todėl kartu su šia ieškinio pagrindo dalimi pateikti argumentai negali paneigti ginčijamo sprendimo teisėtumo.

158 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia patvirtinti Komisijos išvadą, kad ieškovė dalyvavo pagrindiniame pažeidimo epizode nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d., todėl antrasis pagrindas turi būti atmestas.

2. *Dėl ieškinio pagrindų, susijusių su ieškovei skirtos baudos dydžio apskaičiavimu*

159 Antroje pagrindų grupėje ieškovė pateikia kaltinimus ir argumentus, kuriais ginčija tiek jai skirtos baudos dydžio apskaičiavimo teisėtumą, tiek tai, kad ši bauda tinkama. Taigi, nesant aiškaus skirtumo, dauguma šių kaltinimų ir argumentų susiję tiek su dalies ginčijamo sprendimo panaikinimu, tiek su jo pakeitimu Bendrajam Teismui naudojantis neribota jurisdikcija.

160 Pagal teismo praktiką Komisijos priimtų sprendimų teisėtumo kontrolę papildo neribota jurisdikcija, kuri Sąjungos teismui suteikta pagal Reglamento Nr. 1/2003 31 straipsnį, remiantis EB 229 straipsniu. Ši jurisdikcija, be sankcijos teisėtumo paprastos kontrolės, teismui suteikia teisę pakeisti Komisijos vertinimą savuoju, todėl ir panaikinti, sumažinti ar padidinti skirtą vienkartinę arba periodinę baudą. Taigi, remiantis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnyje įtvirtintu veiksmingos teisminės apsaugos principu, Sutartyse nustatyta kontrolė reiškia, kad Sąjungos teismas vykdo ir teisinių, ir faktinių aplinkybių kontrolę ir kad jis turi teisę vertinti įrodymus, panaikinti ginčijamą sprendimą ir pakeisti baudų dydžius (šiuo klausimu žr. 2007 m. vasario 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Groupe Danone / Komisija*, C-3/06 P, Rink. p. I-1331, 60–62 punktus ir 2003 m. spalio 21 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *General Motors Nederland ir Opel Nederland / Komisija*, T-368/00, Rink. p. II-4491, 181 punktą).

161 Bendrasis Teismas, naudodamasis savo neribota jurisdikcija, sprendimo priėmimo dieną turi įvertinti, ar ieškovei skirtos baudos dydis teisingai atspindi nagrinėjamo pažeidimo sunkumą ir trukmę, t. y. kad ta bauda proporcinga atsižvelgiant į Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalyje nustatytus kriterijus (šiuo klausimu žr. 1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Aristrain / Komisija*, T-156/94, Rink. p. II-645, 584–586 punktus ir 2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Cheil Jedang / Komisija*, T-220/00, Rink. p. II-2473, 93 punktą).

162 Vis dėlto reikia pabrėžti, kad neribotos jurisdikcijos įgyvendinimas neprilygsta patikrinimui savo iniciatyva, ir priminti, kad Sąjungos teismuose vyksta rungimosi procesas.

Dėl ieškinio trečiojo pagrindo, siejamo su klaidingai pritaikytais 17 % koeficientu dėl pažeidimo sunkumo ir papildoma suma, vadinama „prisijungimo mokesčiu“

163 Ginčijamo sprendimo dalyje „Išvada dėl pažeidimo sunkumo“ Komisija, be kita ko, nurodė:

„<...>

651) Kiek tai susiję su geografine aprėptimi, pažeidimas apėmė visą EEE teritoriją, atsižvelgiant į tai, kad atitinkamos įmonės [parafino vašku] prekiavo visose EEE šalyse <...>

653) Atsižvelgiant į šios bylos aplinkybes, pirmiau aptartus su pažeidimo pobūdžiu ir geografine aprėptimi susijusius kriterijus ENI ir *H&R / Tudapetrol* atžvilgiu nustatoma, kad bus remiamasi 17 % pardavimų vertės. Įrodyta, kad *ExxonMobil*, MOL, *Repsol*, RWE, *Sasol*, *Shell* ir *Total* padarytą vieną ir tęstinį pažeidimą sudaro ir klientų ir (arba) rinkos pasidalijimo veiksmai. Rinkų pasidalijimas ir klientų pasidalijimas dėl savo pobūdžio priskiriami prie didžiausių konkurencijos apribojimų, nes dėl šių veiksmų susilpninama arba panaikinama konkurencija tam tikrose rinkose ar dėl tam tikrų klientų <...> Dėl tokio papildomo sunkumo *ExxonMobil*, MOL, *Repsol*, RWE, *Sasol*, *Shell* ir *Total* atžvilgiu nustatoma, kad bus remiamasi 18 % pardavimų vertės dalimi.“

164 Ieškovė kritikuoja tai, kad Komisija nustatė 17 % koeficientą, taikytiną dėl pažeidimo sunkumo pagal 2006 m. gairių 21 punktą ir, siekdama atgrasyti, pagal tų gairių 25 punktą (papildoma suma, vadinama „prisijungimo mokesčiu“). Šis koeficientas, pritaikytas įmonėms, dalyvavusioms ne tik pagrindiniame pažeidimo epizode, bet ir antroje dalyje, kurią sudaro rinkų ir klientų pasidalijimas, yra tik 18 %. Vieno procentinio punkto skirtumas proporcingai neatspindi sunkumo skirtumo. Be to, Komisija esą pažeidė EB 81 straipsnį, Reglamento (EB) Nr. 1/2003 23 straipsnį, vienodo požiūrio principą, 2006 m. gaires ir pareigą motyvuoti. Tuo remdamasi ieškovė prašo Bendrojo Teismo sumažinti minėtus koeficientus, kad jie būtų mažesni už 17 %.

165 Pagal teismo praktiką iš Pagrindinių teisių chartijos 49 straipsnio 3 dalies matyti, kad bausmių griežtumas neturi būti neproporcingas pažeidimui, už kurį jos skiriamos, ir kad, remiantis Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalimi, nustatant baudos dydį reikia atsižvelgti į pažeidimo sunkumą ir

trukmę. Be to, ir pagal proporcingumo ir baudos atitikties pažeidimui principus skirtos baudos dydis turi būti proporcingas pažeidimo sunkumui ir trukmei (šiuo klausimu žr. 2001 m. liepos 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tate & Lyle ir kt. / Komisija*, T-202/98, T-204/98 ir T-207/98, Rink. p. II-2035, 106 punktą ir 2006 m. rugsėjo 27 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Jungbunzlauer / Komisija*, T-43/02, Rink. p. II-3435, 226 punktą).

166 Konkrečiai kalbant, proporcingumo principas reiškia, kad Komisija privalo nustatyti baudą, proporcingą veiksniams, į kuriuos buvo atsižvelgta vertinant pažeidimo sunkumą, ir šiuo atžvilgiu tuos veiksnius taikyti nuosekliai ir objektyviai pateisinamai (165 punkte minėto Sprendimo *Jungbunzlauer / Komisija* 226–228 punktai ir 2010 m. balandžio 28 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Amann & Söhne ir Cousin Filterie / Komisija*, T-446/05, Rink. p. II-1255, 171 punktas).

167 Be to, nustatant baudos dydį turi būti atsižvelgiama į tokius objektyvius požymius, kaip antikonkurencinių veiksmų turinys ir trukmė, jų skaičius ir intensyvumas, paveiktos rinkos dydis ir žala viešajai ekonominei tvarkai. Taip pat nagrinėjant reikia atsižvelgti į atsakingų įmonių santykinę svarbą, rinkos dalį ir galimą recidyvą. Siekdama skaidrumo Komisija priėmė 2006 m. gaires, kuriose nurodo, kiek ji atsižvelgs į vieną ar kitą pažeidimo aplinkybę, ir pasekmes, kurias tai galės turėti baudos dydžiui (šiuo klausimu žr. 2011 m. gruodžio 8 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Chalkor / Komisija*, C-386/10 P, Rink. p. I-13085, 57–59 punktus).

168 Pirma, šioje byloje reikia pažymėti, kad, kaip nurodyta 2006 m. gairių 23 punkte, susitarimai ir suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo, kurie, kaip šioje byloje, yra pagrindinio pažeidimo epizodo dalis, pagal savo pobūdį yra vieni iš sunkiausių konkurencijos taisyklių pažeidimų. Todėl pagal minėtų gairių 21 ir 23 punktus turi būti nustatytas koeficientas, atspindintis pažeidimo sunkumą, ir jis yra 0–30 % skalės viršutinėje dalyje. Be to, nagrinėjamu atveju susitarimai ir suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo buvo susiję su visomis EEE šalimis, o tai taip pat svarbu pagal 2006 m. gairių 22 punktą (sprendimo 651 ir 653 konstatuojamosios dalys).

169 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, Komisija nepažeidė nei EB 81 straipsnio, nei Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio, nei 2006 m. gairių, kai pritaikė 17 % koeficientą dėl pažeidimo sunkumo, kiek tai susiję su pagrindiniu pažeidimo epizodu, kurį sudaro „susitarimai ar suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo ir keitimasis slapta komercine informacija [apie parafino vašką] ir jos atskleidimas“. Tas pats pasakytina apie sumos, vadinamos „prisijungimo mokesčiu“, kuri turi būti pridėta pagal 2006 m. gairių 25 punktą siekiant atgrasyti, nustatymą. Be to, Komisija nurodė sąsajas tarp reikšmingų veiksnių, į kuriuos atsižvelgta dėl pažeidimo sunkumo, ir pritaikyto koeficiento, todėl ji įvykdė pareigą motyvuoti.

170 Reikia pridurti, kad pritaikytą 17 % koeficientą taip pat pateisina vertinimo kriterijai, nustatyti šio sprendimo 167 punkte minėtoje teismo praktikoje. Todėl Bendrasis Teismas mano, kad šis koeficientas proporcingas ieškovės padaryto pažeidimo sunkumui, kitaip tariant, jis tinkamai atspindi šio pažeidimo sunkumą.

171 Antra, reikia išnagrinėti ieškovės argumentus, kad, viena vertus, už pagrindinį pažeidimo epizodą ir, kita vertus, už pirmą ir antrą pažeidimo epizodus pritaikytų koeficientų skirtumas, lygus vienam procentui, neatspindi pažeidimo sunkumo skirtumo, kurį sudaro tai, kad prisideda dalyvavimas dalijantis klientus ir rinkas.

172 Ieškovė teigia, kad pagal 2006 m. gaires rinkų ir klientų pasidalijimas taip pat priklauso didžiausiems konkurencijos apribojimams, todėl neproporcinga pritaikyti tik 1 % pardavimų vertės dėl pažeidimo sunkumo ir kaip „prisijungimo mokestį“, kai šie koeficientai už pagrindinį pažeidimo epizodą yra 17 %.

173 Šiuo klausimu reikia pabrėžti, kad, kaip matyti iš ginčijamo sprendimo 240 ir 248 konstatuojamųjų dalių, susitarimai dėl rinkos ir (arba) klientų pasidalijimo per techninius susitikimus buvo sudaromi retai, palyginti su susitarimais ar suderintais veiksmais dėl parafino vaško kainų nustatymo. Be to,

remiantis savarankiškais įmonių, kurios taip pat dalyvavo kartelyje, pareiškimais (žr. šio sprendimo 82–84 punktus), dėl dalyvių taikomo kainų dydžio visada buvo diskutuojama per techninius susitikimus, nes šie susitikimai paprastai buvo susiję su kainų nustatymu.

174 Be to, remiantis ginčijamo sprendimo 267 konstatuojamąja dalimi, vieno tęstinio pažeidimo dalyvių neteisėtas tikslas, už kurį skiriamos baudos, nagrinėjamu atveju buvo sumažinti arba pašalinti konkurencinį spaudimą, siekiant galutinio tikslo gauti kuo didesnį pelną ir galiausiai stabilizuoti ar net padidinti šį pelną. Žinoma, antrasis pažeidimo epizodas galėjo padidinti žalingą jo poveikį klientams ir paveiktoms rinkoms. Vis dėlto juo nebuvo siekiama antikonkurencinio tikslo, kurį būtų galima aiškiai atskirti nuo pagrindinio pažeidimo epizodo tikslo, nes antrasis epizodas buvo susijęs su tais pačiais produktais ir ta pačia geografine rinka, o rinkų ir klientų pasidalijimas galiausiai taip pat padėjo siekti nekonkurencingų kainų, kaip ir veiksmų dėl kainų nustatymo atveju.

175 Tuo remdamasis Bendrasis Teismas mano, kad pagrindiniame pažeidimo epizode dalyvavusioms įmonėms pritaikytas 17 % koeficientas nėra neproporcingas, palyginti su koeficientu, pritaikytu įmonėms, kurios dalyvavo ir antrame pažeidimo epizode.

176 Ieškovė taip pat pateikia nuorodą į 2003 m. gruodžio 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Adriatica di Navigazione / Komisija* (T-61/99, Rink. p. II-5349). Ji pabrėžia, kad, kaip ir šiuo atveju, toje byloje Komisija konstatavo „vieną nepertraukiamą pažeidimą“. Bendrasis Teismas nusprendė, kad Komisija negali skirti tokios pačios sankcijos įmonėms, kurios iš tikrųjų dalyvavo darant du pažeidimus, ir įmonėms, dalyvavusioms darant tik vieną iš jų, nes tai padariusi pažeistų proporcingumo principą.

177 Konstatuotina, kad šio sprendimo 176 punkte minėtame Sprendime *Adriatica di Navigazione / Komisija* (188–190 punktai) Bendrasis Teismas pripažino neteisėta Komisijos išvadą, kad du skirtingi karteliai dėl tarp Graikijos ir Italijos esančių, pirma, vežimo linijų pietuose ir, antra, vežimo linijų šiaurėje yra vienas pažeidimas. Tai konstatavęs jis nusprendė, kad Komisija negalėjo vienodai griežtų sankcijų skirti bendrovėms, kurioms ginčijamame sprendime buvo inkriminuoti du pažeidimai, ir bendrovėms, kaip antai *Adriatica di Navigazione*, kurioms buvo inkriminuotas tik vienas pažeidimas.

178 Nagrinėjamu atveju ieškovė neginčija Komisijos išvados, kad susitarimai ar suderinti veiksmai dėl kainų nustatymo ir keitimasis slapta komercine informacija apie parafino vašką ir jos atskleidimas (pagrindinis pažeidimo epizodas) ir klientų ir (arba) rinkų pasidalijimas, kiek tai susiję su parafino vašku (antras pažeidimo epizodas), yra to paties vieno, sudėtinio ir tęstinio pažeidimo dalis.

179 Bet kuriuo atveju, kaip pažymėta šio sprendimo 172 punkte, klientų ir (arba) rinkų pasidalijimu nebuvo siekiama antikonkurencinio tikslo, kurį būtų galima aiškiai atskirti nuo pagrindinio pažeidimo epizodo tikslo. Apskritai kalbant, rinkų ir klientų pasidalijimu, kaip ir veiksmais, kuriais siekiama nustatyti kainas, taip pat siekiama nekonkurencinio kainų lygio. Abiem nagrinėjamiems pažeidimo epizodams priklausantys susitarimai buvo susiję su tais pačiais produktais ir geografinėmis rinkomis ir buvo pasiekti naudojant tą patį mechanizmą, grindžiamą techniniais susitikimais. Be to, kainų nustatymą galima lengviau įgyvendinti, kai apribojama klientų galimybė kreiptis į kitus tiekėjus dėl to, kad pastarieji yra pasidaliję klientus. Be to, visos antrame pažeidimo epizode dalyvavusios įmonės taip pat dalyvavo pagrindiniame pažeidimo epizode, o abu pažeidimo epizodai vyko tuo pačiu laikotarpiu. Taigi galima daryti išvadą, kad abu pažeidimo epizodai vienas kitą papildo (šiuo klausimu žr. 166 punkte minėto Sprendimo *Amann & Söhne ir Cousin Filterie / Komisija* 89–92 punktus), todėl nagrinėjamu atveju reikia patvirtinti Komisijos išvadą, kad padarytas vienas pažeidimas.

180 Vadinasi, priešingai nei faktinėmis ir teisinėmis bylos, kurioje buvo priimtas šio sprendimo 176 punkte minėtas Sprendimas *Adriatica di Navigazione / Komisija*, aplinkybėmis, šioje byloje kalbama apie vieną pažeidimą. Be to, antro pažeidimo epizodo reikšmė neprilygsta pagrindinio pažeidimo epizodo

reikšmei, o antro epizodo dalyviams buvo skirtos griežtesnės sankcijos nei subjektams, kurie dalyvavo tik pagrindiniame pažeidimo epizode. Taigi reikia atmesti ieškovės argumentą, susijusį su minėtu sprendimu.

181 Trečia, ieškovė teigia, kad akivaizdžiai diskriminuojamos tam tikros darant pažeidimą dalyvavusios įmonės. Už du sunkiausius EB 81 straipsnio pažeidimus šiuo atveju buvo skirtos visiškai skirtingos sankcijos: kiek tai susiję su kainų nustatymu – bazinis baudos dydis ir papildoma 17 % pardavimų vertės suma; kiek tai susiję su rinkų ir (arba) klientų pasidalijimu – bazinis baudos dydis ir papildoma suma, kurią sudaro tik 1 % referencinės apyvartos.

182 Remiantis teismo praktika, vienodo požiūrio principas pažeidžiamas tik tuo atveju, kai panašios situacijos vertinamos skirtingai, o skirtingos situacijos – vienodai, nebent toks vertinimas objektyviai pateisinamas (1984 m. gruodžio 13 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Sermide*, 106/83, Rink. p. 4209, 28 punktas ir 2006 m. liepos 4 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hoek Loos / Komisija*, T-304/02, Rink. p. II-1887, 96 punktas).

183 Nagrinėjamu atveju visų dalyvių situacija buvo identiška, nes jie buvo pripažinti atsakingais už pagrindinį pažeidimo epizodą. Taigi Komisija, laikydamasi vienodo požiūrio principo, visų dalyvių atveju atsižvelgė į 17 % pardavimų vertės, kad įvertintų pažeidimo sunkumą ir apskaičiuotų „prisijungimo mokestį“.

184 Be to, reikia priminti, kad antrą pažeidimo epizodą sudarė reti susitarimai, kuriuose dalyvavo mažiau dalyvių, todėl jų ekonominė svarba buvo mažesnė. Jį galima laikyti pagrindinio pažeidimo epizodo papildymu. Taigi ši situacija objektyviai skiriasi nuo pirmo pažeidimo epizodo, todėl Komisija nepažeidė vienodo požiūrio principo dėl to, kad netaikė tokio paties ar panašaus koeficiento dėl sunkumo, kaip ir nustatydama „prisijungimo mokestį“ už, viena vertus, pagrindinį pažeidimo epizodą ir, kita vertus, atskirai už antrą pažeidimo epizodą.

185 Vadinasi, kaltinimą, siejamą su vienodo požiūrio principo pažeidimu, taip pat reikia atmesti.

186 Bet kuriuo atveju Bendrasis Teismas, naudodamasis neribota jurisdikcija, mano, kad atsižvelgimas į įmonių, kurios dalyvavo tik pagrindiniame pažeidimo epizode, 17 % pardavimų vertės dalį tinkamai atspindi pažeidimo sunkumą, kaip reikalaujama pagal Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio 3 dalį ir šio sprendimo 165 punkte nurodytą teismo praktiką.

187 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, trečiąjį ieškinio pagrindą reikia atmesti.

Dėl ieškinio penktojo pagrindo, siejamo su tuo, kad buvo padaryta klaida, nes kaip į lengvinančią aplinkybę nebuvo atsižvelgta į antraeilį „Eni“ vaidmenį kartelyje ir į tai, kad susitarimai dėl kainų nebuvo įgyvendinti

188 Ieškovė mano, kad Komisija padarė klaidą, nes atsisakė kaip į lengvinančią aplinkybę atsižvelgti į antraeilį jos vaidmenį kartelyje ir į tai, kad antikonkurenciniai susitarimai nebuvo įgyvendinti. Taip Komisija pažeidė EB 81 straipsnį, Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnį, 2006 m. gaires, vienodo požiūrio principą ir savo pareigą motyvuoti. Todėl ieškovė Bendrojo Teismo prašo panaikinti visą ginčijamą sprendimą arba jo dalį, susijusią su jai skirta bauda, ir perskaičiuoti šios baudos dydį.

189 Iš pradžių reikia priminti, kad pagal 2006 m. gairių 29 punkto trečią įtrauką bazinis baudos dydis gali būti sumažintas, kai Komisija konstatuoja, jog yra lengvinančių aplinkybių, be kita ko, kai atitinkama įmonė pateikia įrodymų, kad jos dalyvavimas darant pažeidimą yra labai ribotas, taigi įrodo, jog savo dalyvavimo sudarant neteisėtus susitarimus laikotarpiu ji iš tikrųjų jų netaikė ir rinkoje elgėsi pagal

konkurencijos principus. Pagal tą patį punktą lengvinančia aplinkybe nelaikoma tai, kad įmonė dalyvavo darant pažeidimą trumpiau negu kitos įmonės, nes į šią aplinkybę atsižvelgiama nustatant bazinį baudos dydį.

190 Šalys sutaria dėl to, kad pagal 2006 m. gairių tekstą ir struktūrą tam, kad būtų pritaikyta 2006 m. gairių 29 punkto trečioje įtraukoje numatyta lengvinanti aplinkybė, reikia ne tik įrodyti „labai ribotą dalyvavimą“ kartelyje, bet ir tai, kad jis „nebuvo taikomas“, nes šie du elementai yra dvi kumuliacinės sąlygos.

191 Be to, reikia pažymėti, kad pagal 1998 m. gairių 3 punkto pirmą įtrauką įmonės „išimtinai pasyvus arba prisitaikėliškas vaidmuo“ darant pažeidimą gali būti lengvinanti aplinkybė. Šalys laikosi bendros nuomonės, kad 2006 m. gairių sąvoką „labai ribotas dalyvavimas“ reikia aiškinti taip pat kaip ir 1998 m. gairių sąvoką „išimtinai pasyvus vaidmuo“.

Dėl pasyvaus ir (arba) antraeilio *Eni* vaidmens kartelyje

– Dėl ginčijamo sprendimo pagrįstumo

192 Ginčijamo sprendimo 690 konstatuojamojoje dalyje Komisija atmetė ieškovės argumentus, kuriais siekiama įrodyti antraeilį jos vaidmenį kartelyje, nusprendusi, kad *Eni* dalyvavimo kartelyje laikotarpiu jos elgesys nesiskyrė nuo kitų dalyvių, išskyrus *Sasol*, elgesio. Dėl *Sasol* ginčijamo sprendimo 685 ir 686 konstatuojamosiose dalyse Komisija padarė išvadą, kad jai teko vadovaujamas vaidmuo, ir dėl šios sunkinančios aplinkybės 50 % padidino jai taikytiną bazinį baudos dydį.

193 Anot ieškovės, iš administracinės bylos matyti, kad jos vaidmuo per techninius susitikimus buvo antraeilis. Vis dėlto Komisija, pažeisdama vienodo požiūrio principą, vertino ją taip pat kaip ir kitus dalyvius.

194 Pagal teismo praktiką, kai pažeidimą yra padariusios kelios įmonės, turi būti išnagrinėtas kiekvienos iš jų dalyvavimo darant pažeidimą vaidmuo (1975 m. gruodžio 16 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Suiker Unie ir kt. / Komisija*, 40/73-48/73, 50/73, 54/73-56/73, 111/73, 113/73 ir 114/73, Rink. p. 1663, 623 punktas), kad būtų nustatyta, ar reikia atsižvelgti į lengvinančias ar sunkinančias aplinkybes (2010 m. rugsėjo 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Trioplast Industrier / Komisija*, T-40/06, Rink. p. II-4893, 105 punktas).

195 Bendrasis Teismas dėl 1998 m. gairių 3 punkto pirmos įtraukos taip pat yra nusprendęs, kad pasyvų atitinkamos įmonės vaidmenį reiškia „kuklus elgesys“, t. y. tai, kad ji aktyviai nedalyvauja rengiant vieną ar daugiau antikonkurencinių susitarimų (194 punkte minėto Sprendimo *Trioplast Industrier / Komisija* 106 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 161 punkte minėto Sprendimo *Cheil Jedang / Komisija* 167 punktą).

196 Be to, pagal teismo praktiką tarp elementų, kurie gali atskleisti pasyvų įmonės vaidmenį kartelyje, gali būti tai, kad ji daug rečiau dalyvauja susitikimuose, palyginti su įprastais kartelio dalyviais, taip pat vėlyvas jos atėjimas į rinką, kuri yra pažeidimo dalykas, neatsižvelgiant į jos dalyvavimo darant šį pažeidimą laikotarpį ar į tai, kad apie tai yra aiškiai pareiškę trečiųjų įmonių, dalyvavusių darant pažeidimą, atstovai (161 punkte minėto Sprendimo *Cheil Jedang / Komisija* 168 punktas ir 2004 m. balandžio 29 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Tokai Carbon ir kt. / Komisija*, T-236/01, T-239/01, T-244/01-T-246/01, T-251/01 ir T-252/01, Rink. p. II-1181, 331 punktas ir 194 punkte minėto Sprendimo *Trioplast Industrier / Komisija* 107 punktas).

197 Pirma, ieškovė teigia, kad jos atėjimas į atitinkamą rinką yra vėlyvas. Iki 2002 m. jos pardavimus praktiškai sudarė tik tiekimas bendrovėms SIMP ir SER, kurioms teko daugiau kaip 80 % jos pagaminto parafino vaško ir parafino šlamo. Tik nuo 2002 m. *Eni* pradėjo vis daugiau tiesiogiai tiekti didesniam skaičiui galutinių klientų.

198 Šiuo klausimu Komisija Bendrajam Teismui pažymi, kad *Agip* parafino vaško rinkoje veikė jau nuo 1977 m.

199 Atsakydama į rašytinį Bendrojo Teismo klausimą ieškovė nurodo, kad *Agip*, kurios teises ir pareigas ji perėmė, iš tikrųjų gamino parafino vašką nuo 1975 m. Vis dėlto ji pabrėžia, kad iki 2001 m. savo produktus ji parduodavo beveik išimtinai SIMP ir SER ir neturėjo tikros prekybos struktūros šiems produktams.

200 Reikia konstatuoti, kad vien tai, jog iki 2002 m. didžioji dalis *Eni* pagaminto parafino vaško buvo parduodama SIMP ir SER, negali įrodyti vėlyvo atėjimo į atitinkamą rinką, nes parafino vaško gamyba ir jo pardavimas perpardavinėtojams ar gamintojams taip pat reiškia buvimą rinkoje.

201 Bet kuriuo atveju pažymėtina, kad ieškovės minėta teismo praktika – sprendimai, kuriuose kalbama apie vėlyvą atėjimą į rinką, – susijusi su 1998 m. gairių taikymu. Tose gairėse pažeidimo trukmė darė mažesnę įtaką baudos dydžiui, nes dalyvavimo kartelyje metų skaičius sudarė tik papildomą sumą. Kita vertus, pagal 2006 m. gaires metų skaičius yra pardavimų vertės daugiklis, todėl baudos dydis yra aritmetiškai proporcingas dalyvavimo darant pažeidimą trukmei, išskyrus nedidelę baudos dalį, vadinamą „prisijungimo mokesčiu“.

202 Todėl pagal naują 2006 m. gairių struktūrą į vėlyvą atėjimą į rinką iš principo jau pakankamai atsižvelgiama pritaikant mažesnį daugiklį, nustatytą pagal dalyvavimo trukmę.

203 Nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas mano, kad vien tai, jog iki 2002 m. didžiąją dalį savo pagaminto parafino vaško ieškovė parduodavo tik dviem bendrovėms, nėra veiksnys, kurį būtų galima laikyti lengvinančia aplinkybe, netgi vertinant kartu su kitomis ieškovės paminėtomis aplinkybėmis.

204 Todėl šį ieškovės argumentą reikia atmesti.

205 Antra, *Eni* teigia nedalyvavusi dvišaliuose susitikimuose, išskyrus atvejus, kai tokių kontaktų reikėjo dėl parafino vaško ar parafino šlamo tiekėjų kryžminio tiekimo.

206 Šiuo klausimu reikia priminti, kad ginčijamo sprendimo 275 konstatuojamojoje dalyje nurodyta:

„Komisija nusprendė netirti dvišalių kontaktų, nes pastangos, kurių reikia siekiant įrodyti papildomus šio pažeidimo elementus, akivaizdžiai nepakeičiant galutinio rezultato, buvo neproporcingos. Dėl tos pačios priežasties Komisija nusprendė netirti kitų kontaktų, turėtų ne per techninius susitikimus. Komisija taip pat mano, kad ji pakankamai įrodė, jog buvo padarytas vienas tęstinis pažeidimas, susijęs su jos tirtais veiksmais.“

207 Todėl konstatuotina, kad Komisija taip pat neatsižvelgė į aplinkybes, susijusias su kitų kartelio dalyvių dvišaliais kontaktais ne per techninius susitikimus. Visų įmonių dalyvavimas kartelyje buvo įrodytas remiantis techninių susitikimų, kuriuose jos dalyvavo, turiniu. Todėl ieškovės argumentas dėl dvišalių kontaktų nepalaikymo negali įrodyti riboto jos dalyvavimo kartelyje.

208 Taigi šį argumentą reikia atmesti kaip netinkamą.

209 Trečia, *Eni* teigia, kad ji savo konkurentams niekada nesiuntė raštų dėl savo kainų pakeitimo. 150 Komisijos surinktų raštų ieškovė tik du kartus paminėta kaip adresatė dėl priežasčių, kurios, beje, nesusijusios su karteliu, t. y. dėl jos perkamo parafino iš *Sasol*.

210 Pirma, iš ginčijamo sprendimo 113 ir 299 konstatuojamųjų dalių matyti, kad kai kurie kartelio dalyviai apsikeitė raštais apie kainas ir kuriuos jie nusiuntė klientams. Vis dėlto apsikeitimas raštais apie kainas buvo susijęs ne tiesiogiai su antikonkurencinėmis diskusijomis ir susitarimais, kuriais kaltinama *Eni*, bet tik su šių susitarimų įgyvendinimo kontrolės mechanizmu.

211 Antra, *Shell* savo 2006 m. birželio 14 d. pareiškime pažymi, kad MOL, *Eni* ir *Rapsol* nesiuntė klientams raštų apie kainas, bet pranešė apie savo kainas žodžiu. Taip pat *Total* dažnai nesiuntė raštų apie kainas. Todėl, kadangi nesiuntė klientams raštų apie kainas, didelė dalyvių dalis, t. y. trys ar keturi iš devynių, negalėjo dalyvauti konkurentams keičiantis raštais apie kainas jau dėl savo komercinės praktikos, neatsižvelgiant į tai, ar turėjo ketinimų prisijungti prie tokių veiksmų. Šioms įmonėms taip pat nebuvo pritaikyta lengvinanti aplinkybė dėl riboto dalyvavimo kartelyje.

212 Vadinasi, Komisija nepasielgė neteisėtai, kai neatsižvelgė į šią aplinkybę *Eni* naudai.

213 Todėl šį argumentą reikia atmesti.

214 Ketvirta, neatsižvelgiant į klausimus, susijusius su dvišalėmis diskusijomis ir apsikeitimu raštais apie kainas, pažymėtina, kad ieškovė teigia, kad jos veiksmai per techninius susitikimus buvo riboti, palyginti su kitais dalyviais. Šiuo atžvilgiu ji pateikia nuorodą į *Sasol* pareiškimą, kad „*Eni* nebuvo labai aktyvi „Blue Saloon“ dalyvė“, ir į *Shell* pareiškimą, kad, „kiek tai susiję su per techninius susitikimus bendru sutarimu nustatytomis kainomis, S. nežinojo, ar *Eni* ir *Rapsol*, kurių vaidmuo per techninius susitikimus buvo pasyvus, sutiko didinti kainas ir vykdyti priimtus sprendimus“. Be to, ieškovė tvirtina esanti vienintelė dalyvavusi įmonė, kuri nepadėjo organizuoti techninių susitikimų. Netgi *Rapsol* organizavo vieną tokį susitikimą.

215 Šiuo klausimu Bendrasis Teismas jau yra pažymėjęs, jog aplinkybė, kad kitos įmonės, dalyvavusios viename ir tame pačiame kartelyje, galėjo būti aktyvesnės nei tam tikras dalyvis, dar nereiškia, kad šio vaidmuo buvo išimtinai pasyvus ar prisitaikėliškas. Reikšmės galėtų turėti tik visiškas pasyvumas, o jį turi įrodyti šalis, kuri tuo remiasi (194 punkte minėto Sprendimo *Trioplast Industrier / Komisija* 108 punktas; šiuo klausimu taip pat žr. 50 punkte minėto Sprendimo *Bolloré ir kt. / Komisija* 611 punktą).

216 Tokio visiško pasyvumo negali lemti tai, kad kaltinama įmonė pati neorganizavo slaptų antikonkurencinių susitikimų.

217 Be to, *Shell* pareiškimas, kuris jau išnagrinėtas šio sprendimo 89 punkte, neabejotinai yra svarbi aplinkybė, kuria remiasi ieškovė. Vis dėlto ieškovės cituojamos ištraukos savaime nepakanka įrodyti, kad jos dalyvavimas kartelyje buvo labai ribotas.

218 Žinoma, *Shell* nurodo, kad *Eni* ir *Rapsol* atstovų vaidmuo techniniuose susitikimuose buvo veikiau pasyvus. Vis dėlto jų dalyvavimas minėtuose susitikimuose kitiems dalyviams sudarė įspūdį, kad šios dvi svarbios gamintojos taip pat dalyvavo sudarant antikonkurencinius susitarimus. Be to, *Shell* tame pačiame pareiškime tarp įmonių, susitariusių dėl kainų padidinimo ir minimalių kainų, mini ir *Eni*.

219 Šiuo klausimu reikia priminti, kad *Eni* reguliariai dalyvaudavo techniniuose susitikimuose 2002–2005 m. ir buvo mažiausiai dešimtyje iš trylikos tuo laikotarpiu vykusių techninių susitikimų.

220 Atsižvelgdamas į visa tai, kas pasakyta, Bendrasis Teismas konstatuoja, kad Komisija nepažeidė nei EB 81 straipsnio, nei Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio, nei 2006 m. gairių, nei vienodo požiūrio principo, kai ginčijamo sprendimo 690 konstatuojamojoje dalyje teigė, kad „*Eni* dalyvavimo kartelyje laikotarpiu jos elgesys nesiskyrė nuo kitų dalyvių elgesio“.

221 Kiti ieškovės argumentai nepaneigia šios išvados.

222 Visų pirma ieškovė teigia, kad kaip į lengvinančią aplinkybę nebuvo atsižvelgta į tai, kad ji iš tikrųjų bendradarbiavo su Komisija ne pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo. Nors *Eni* pateikė visą turimą informaciją, ji neturėjo su susitikimais susijusių dokumentų, patvirtinančių kartelio egzistavimą, būtent dėl savo antraeilio vaidmens per techninius susitikimus. Taigi ji esą buvo nubausta dvigubai dėl to, kad nebuvo pripažintas pasyvus jos vaidmuo.

223 Pirma, kaip šiuo klausimu teisingai pažymi Komisija, kadangi *Eni* buvo gerai žinomi per techninius susitikimus vykdomi antikonkurenciniai veiksmai, niekas nekliudė jai prašymo atleisti nuo baudos arba ją sumažinti pateikti anksčiau už bet kurią kitą dalyvavusią įmonę; taip ji būtų visiškai ar iš dalies atleista nuo baudos pagal 2002 m. pranešimą dėl bendradarbiavimo.

224 Antra, reikia priminti, kad 2002 m. pranešimo dėl bendradarbiavimo 3 ir 4 punktuose numatyta:

„Komisija žino, kad kai kurios įmonės, susaistytos tokiais neteisėtais susitarimais, norėtų nutraukti savo dalyvavimą ir pranešti apie tokius susitarimus, bet nuo šio žingsnio jas sulaiko didelės baudos, kurios joms gresia. Komisija apsvarstė, kad [Sąjungai] naudinga palankiai elgtis su įmonėmis, kurios su ja bendradarbiauja. Vartotojų ir piliečių interesai aptikti slaptus kartelius ir juos nubausti yra svarbesni už siekimą nubausti tas įmones, kurios įgalina Komisiją aptikti tokią praktiką ir užkirsti jai kelią.“

225 Darytina išvada, kad programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo tikslas yra ne suteikti slaptuose karteliuose dalyvaujančioms įmonėms, įspėtoms apie Komisijos procedūros pradėjimą, galimybę išvengti finansinių atsakomybės pasekmių, bet ginant Europos vartotojų ir piliečių interesus padėti aptikti tokią veiklą, skatinant dalyvius juos atskleisti ir paskui per administracinė procedūrą kiek įmanoma padėti Komisijai nustatyti reikšmingas faktines aplinkybes. Todėl nauda, kurią gali gauti tokioje veikloje dalyvavusios įmonės, negali viršyti to, ko reikia siekiant užtikrinti visišką programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo arba Komisijos vykdomos administracinės procedūros veiksmingumą.

226 Norint apginti Europos vartotojų interesus nereikalaujama, kad Komisija atleidimą nuo baudos ar jos dydžio sumažinimą pritaikytų didesniam skaičiui įmonių, nei to reikia siekiant užtikrinti visišką programos dėl atleidimo nuo baudų ar jų sumažinimo arba Komisijos vykdomos administracinės procedūros veiksmingumą. Todėl nepateisinama tokį atleidimą ar sumažinimą suteikti kitoms įmonėms nei tos, kurios pirmosios pateikė įrodymų, leidusių Komisijai nurodyti atlikti patikrinimus ar konstatuoti pažeidimą ar kitaip veiksmingai padėjusių vykdyti administracinę procedūrą.

227 Todėl įmonės, objektyviai nepateikusios informacijos, labai padėjusios Komisijai vykdyti tyrimą, negali remtis aplinkybėmis, kurias lemia jų pačių situacija, o ne Komisijos veiksmai, dėl kurių jų bendradarbiavimas tariamai buvo apsunkintas. Bendradarbiavimo vertė nustatoma pagal atitinkamų įmonių pagalbos naudą Komisijos vykdomai administracinei procedūrai.

228 Todėl šį ieškovės argumentą reikia atmesti.

229 Antra, ieškovė tvirtina, kad nors ji reguliariai dalyvavo techniniuose susitikimuose 2002–2005 m., ji buvo suinteresuota tik techninėmis diskusijomis ir jos nedomino antikonkurencinis šių susitikimų turinys.

230 Šiuo klausimu reikia nurodyti šio sprendimo 108–114 punktuose pateiktą analizę, iš kurios matyti, kad ieškovė neįrodė, jog neturėjo suinteresuotumo, ir kad bet kuriuo atveju suinteresuotumo nebuvimas nebuvo svarbus vertinant jos atsakomybę už padarytą pažeidimą.

231 Darytina išvada, kad Komisija nepasielgė neteisėtai, kai vertino tariamai antraeilį ir (arba) pasyvų *Eni* vaidmenį kartelyje; šį vertinimą apima sąlygos, susijusios su labai ribotu dalyvavimu kartelyje, nagrinėjimas (žr. šio sprendimo 220 punktą).

– Dėl ginčijamo sprendimo motyvavimo

232 Dėl tariamo motyvų nebuvimo reikia pažymėti, kad argumentai, kuriuos ieškovė pateikė atsakymo į pranešimą apie kaltinimus 41–43 puslapiuose, iš esmės sutampa su argumentais, nurodytais šio sprendimo 193, 197, 205, 209 ir 214 punktuose.

233 Žinoma, motyvai, dėl kurių Komisija atmeta šiuos argumentus, yra glausti. Ginčijamo sprendimo 690 konstatuojamojoje dalyje Komisija tik pažymi, kad „*Eni* dalyvavimo kartelyje laikotarpiu jos elgesys nesiskyrė nuo kitų dalyvių elgesio“.

234 Vis dėlto pagal nusistovėjusią teismo praktiką pareiga motyvuoti turi būti vertinama atsižvelgiant į konkretaus atvejo aplinkybes, visų pirma į akto turinį, nurodytų motyvų pobūdį ir asmenų, kuriems aktas skirtas, ar kitų asmenų, kurie konkrečiai ir tiesiogiai su juo susiję, interesą gauti paaiškinimų. Nereikalaujama, kad motyvuose būtų nurodytos visos svarbios faktinės ir teisinės aplinkybės, nes nustatant, ar akto motyvai atitinka EB 253 straipsnio reikalavimus, turi būti atsižvelgiama ne tik į jo tekstą, bet ir kontekstą ir visas nagrinėjamą sritį reglamentuojančias teisės normas (1998 m. balandžio 2 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Komisija / Sytraval ir Brink's France*, C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 63 punktas ir 2008 m. liepos 10 d. Sprendimo *Bertelsmann ir Sony Corporation of America / Impala*, C-413/06 P, Rink. p. I-4951, 166 ir 178 punktai).

235 Nagrinėjamu atveju Komisija nurodė atsižvelgusi tik į laikotarpį, kai ieškovė dalyvavo kartelyje. Taigi ji pažymėjo, kad argumentas, susijęs su vėlyvu ieškovės atėjimu į rinką, netinkamas.

236 Kalbant apie tai, kad ieškovė nepalaikė dvišalių kontaktų ir nesikeitė raštais apie kainas, pakanka priminti, kad konstatuodama pažeidimą Komisija neatsižvelgė į įrodymus, susijusius su dvišaliais kontaktais ne per techninius susitikimus (žr. šio sprendimo 207 ir 208 punktus). Prieš Komisiją negalima remtis motyvų nepakankamumu, nurodant, kad išsamiai neišnagrinėti argumentai, kurie iš esmės nėra svarbūs vertinant lengvinančias aplinkybes specifiniame ginčijamo sprendimo kontekste.

237 Be to, kiek tai susiję su Komisijos išvada, kad „*Eni* dalyvavimo kartelyje laikotarpiu jos elgesys nesiskyrė nuo kitų dalyvių elgesio“, į su šiuo nagrinėjimu susijusius Komisijos motyvus, pateiktus ginčijamame sprendime, reikia įtraukti techninių susitikimų turinio ir įrodymų, kad *Eni* juose dalyvavo, nagrinėjimą. Be to, šį nagrinėjimą ir jame padarytas išvadas reikia vertinti atsižvelgiant į visus dokumentus ir pareiškimus, su kuriais ieškovė turėjo galimybę susipažinti ir kurie yra ginčijamo sprendimo konteksto dalis.

238 Nors tiesa, kad *Sasol* ir *Shell* nurodo daugiau pasyvų ar „nelabai aktyvų“ *Eni* atstovų vaidmenį per techninius susitikimus, reikia pabrėžti, kad tame pačiame 2006 m. birželio 14 d. pareiškime *Shell* taip pat mini *Eni* tarp įmonių, kurios susitarė dėl kainų padidinimo ir minimalių kainų, ir pažymi, kad MOL, *Repsol* ir *Eni* nesiuntė klientams raštų apie kainų padidinimą po techninių susitikimų, bet „apie kainų padidinimą pranešė žodžiu“ (žr. šio sprendimo 89 punktą). Todėl, atsižvelgiant ir į ginčijamame sprendime esančius pagrįstus teiginius dėl *Eni* dalyvavimo mažiausiai dešimtyje iš trylikos techninių susitikimų, įvykusių nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d., minėtame sprendime pateikta pakankamai informacijos, kad tiek *Eni*, tiek Sąjungos teismas galėtų suprasti priežastis, dėl kurių negalima laikyti, jog *Eni* kartelyje dalyvavo labai ribotai.

239 Tai reiškia, kad Komisija nepažeidė savo pareigos motyvuoti, kiek tai susiję su tariamai antraeilio ir (arba) pasyvaus *Eni* vaidmens darant pažeidimą nagrinėjimu.

240 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, reikia atmesti kaltinimą, siejamą su tuo, kad nebuvo pripažintas antraeilis ir (arba) pasyvus *Eni* vaidmuo darant pažeidimą.

Dėl to, kad *Eni* neįgyvendino susitarimų dėl kainų nustatymo

241 Reikia pažymėti, kad „labai ribotas dalyvavimas“ kartelyje ir jo neįgyvendinimas yra 2006 m. gairių 29 punkto trečioje įtraukoje numatytos lengvinančios aplinkybės kumuliacinės sąlygos. Ieškovė neįrodė, kad ji dalyvavo labai ribotai. Todėl jos kaltinimas, kad ginčijamame sprendime neteisėtai buvo atmesti argumentai, susiję su kartelio neįgyvendinimu, bet kuriuo atveju negali lemti išvados, kad Komisija pažeidė 2006 m. gaires.

242 Kad ir kaip būtų, siekdamas išsamumo Bendrasis Teismas išnagrinės ieškovės argumentus.

– Dėl ginčijamo sprendimo pagrįstumo

243 Ginčijamo sprendimo 695 konstatuojamojoje dalyje Komisija nurodė:

„<…> Dėl *Eni* argumentų Komisija pažymi, kad iš *Eni* atsakyme į pranešimą apie kaltinimus pateiktos informacijos matyti, jog 2002–2005 m. ji penkis kartus savo kainas padidino. Komisija taip pat pažymi, kad padidinti kainų dažnai nepavykdavo dėl to, kad klientai nesutikdavo mokėti didesnių kainų, o ne dėl įmonės, kuri remiasi lengvinančia aplinkybe, elgesio. Todėl Komisija mano, kad *Eni* argumentai <...> neįrodo nei to, kad kainos nebuvo padidintos, nei to, kad nebuvo bandoma jų padidinti. Kiek tai susiję su raštais apie kainas, Komisija jau anksčiau paaiškino, kad šie raštai nėra vienintelė įgyvendinimo priemonė. Todėl tai, kad Komisija negalėjo įrodyti, jog šie raštai visada būdavo išsiunčiami ir gaunami, neleidžia daryti išvados, kad kartelis nebuvo įgyvendinamas. Šiame kontekste Komisija taip pat mano, kad informacija apie kainų padidinimą techninių susitikimų dalyviai galėjo apsikeisti kitomis priemonėmis.“

244 Remiantis teismo praktika, svarbu patikrinti, ar ieškovės nurodytos aplinkybės įrodo, kad per laikotarpį, kai ji buvo prisijungusi prie neteisėtų susitarimų, ji iš tikrųjų tų susitarimų nevykdė ir rinkoje elgėsi pagal konkurencijos principus (2003 m. liepos 9 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Archer Daniels Midland ir Archer Daniels Midland Ingredients / Komisija*, T-224/00, Rink. p. II-2597, 268 punktas ir 50 punkte minėto Sprendimo *Bolloré ir kt. / Komisija* 625 punktas).

245 Be to, pagal nusistovėjusią teismo praktiką tai, kad įmonė, kurios dalyvavimas sudarant su konkurentais susitarimą dėl kainų yra įrodytas, rinkoje veikia ne taip, kaip sutarta su konkurentais, nebūtinai yra veiksnys, į kurį, apskaičiuojant skirtinos baudos dydį, turi būti atsižvelgta kaip į lengvinančią aplinkybę. Iš tikrųjų įmonė, kuri, nepaisydama susitarimų su konkurentais, vykdo daugiau ar mažiau nepriklausomą politiką rinkoje, gali paprasčiausiai mėginti pasinaudoti karteliu (144 punkte minėto Sprendimo *Cascades / Komisija* 230 punktas ir 165 punkte minėto Sprendimo *Jungbunzlauer / Komisija* 269 punktas).

246 Šiame kontekste svarbu išsiaiškinti, ar tokios aplinkybės gali įrodyti tai, kad laikotarpiu, kai ieškovė dalyvavo sudarant neteisėtus susitarimus, ji iš tikrųjų jų neįgyvendino ir rinkoje elgėsi pagal konkurencijos principus, arba bent jau tai, kad ji taip aiškiai ir stipriai pažeidė pareigas įgyvendinti šį kartelį, kad sudarė kliūčių pačiam jo veikimui (šiuo klausimu žr. 2006 m. kovo 15 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Daiichi Pharmaceutical / Komisija*, T-26/02, Rink. p. II-713, 113 punktą).

247 Pirma, ieškovė teigia, kad ji niekada netaikė kainų padidinimo, dėl kurio kiti dalyviai nusprendė per techninius susitikimus. Šiuo klausimu ji nurodo argumentus, pateiktus antruoju pagrindu. Jos pateikta lentelė dėl parafino „133“ kainų pokyčių atskleidžia kainų svyravimą, o ne padidinimo atvejus, aptariamus ginčijamame sprendime. Be to, kiek tai susiję su pardavimais bendrovėms SIMP ir SER, ji nurodo savo argumentus dėl jos kainų indeksavimo pagal biuletenyje *ISIS-LOR* nurodytas kotiruojamas kainas.

248 Iš pradžių reikia priminti, kad panašūs argumentai buvo išnagrinėti šio sprendimo 140 ir paskesniuose punktuose.

249 Minėta lentelė susijusi tik su parafino „133“ pardavimu bendrovei SIMP, kuriai ieškovė taikė gana stabilias kainas ir kuri dėl savo perkamosios galios galėjo pasipriešinti bet kokiems *Eni* mėginimams padidinti kainas. Toje lentelėje nėra jokių nuorodų į *Eni* kainų pokyčius jos galutiniams klientams, kurie labiau nukentėjo dėl kartelio lemiamų manipuliacijų kainomis. Reikia pridurti, kad parafinas „133“ yra tik vienas iš daugelio ieškovės gaminamo parafino vaško tipų. Todėl jos pateikta informacija yra labai atrinkta ir ja remiantis negalima daryti išvadų dėl viso jos gaminamo ir visiems jos klientams parduodamo parafino vaško.

250 Toliau ieškovė negali pagrįstai prieštarauti Komisijai ir teigti, kad nėra atitikties tarp informacijos, turimos apie techninius susitikimus, ir ieškinyje pateiktos lentelės. Iš kelių minėtų pareiškimų matyti, kad kainų didinimas, dėl kurio sutarta per techninius susitikimus, paprastai negalėjo būti be išlygų taikomas klientams. *Shell* nurodė, kad galėjo būti taikoma apie du trečdalius sutarto padidinimo. Be to, bylos medžiagoje yra keli įrodymai, kad dažnai dalyviai visai negalėjo taikyti sutarto padidinimo. Maža to, dalyviai dažnai sutelkdavo dėmesį į tai, kaip išlaikyti kainas ar sustabdyti jų mažėjimą, o ne į tai, kaip jas padidinti.

251 Reikia pridurti, kad pagal šio sprendimo 42 punkte minėtą teismo praktiką su karteliu susiję įrodymai paprastai yra fragmentiški ir pavieniai, kaip nagrinėjamu atveju, kai Komisijai pavyko atkurti tik nedidelę techninių susitikimų turinio dalį. Dėl šios priežasties Komisija tik retais atvejais turi galimybę išnagrinėti neteisėtų diskusijų dėl kainų rezultato ir kainų pokyčio, kurį taikė atskiri kartelio dalyviai, atitiktį. Taigi nepateisinama į tai, kad dalyviai neįgyvendino susitarimų dėl kainų, atsižvelgti kaip į lengvinančią aplinkybę, remiantis vien tuo, kad tam tikrų produktų kainų pokyčių, pritaikytų tam tikriems klientams, negalima tiesiogiai sieti su fragmentiškais ir pavieniais duomenimis, kurių gali turėti Komisija.

252 Galiausiai bet kuriuo atveju tai, kad bendrovei SIMP parduodamo parafino „133“ kaina, kuri nuo 542 eurų (2002 m. sausio 1 d.) pakilo iki 588 eurų (2005 m. balandžio 1 d.), padidėjo tik 8,48 %, negali įrodyti, jog *Eni* pažeidė susitarimus dėl kartelio įgyvendinimo taip, kad sudarė kliūčių pačiam jo veikimui.

253 Todėl ieškovės argumentai, susiję su nagrinėjama kainų pokyčių lentele, negali patvirtinti, jog ji iš tikrųjų nedalyvavo vykdant neteisėtus veiksmus.

254 Antra, ieškovė teigia, kad ji nesikeitė klientams skirtais raštais apie kainų padidinimą, kuriais keitėsi tam tikri kartelio dalyviai.

255 Šiuo klausimu pakanka priminti šio sprendimo 211 punkte padarytą išvadą, kad didelė kartelio dalyvių dalis, t. y. trys ar keturi iš devynių, įskaitant ieškovę, nesiuntė klientams raštų apie kainas, nes šie dalyviai apie savo kainas pranešė žodžiu.

256 Be to, kartelio įgyvendinimą iš esmės sudarė tai, kad derantis su klientais dėl kainų buvo atsižvelgiama į informaciją, gautą per techninius susitikimus. Todėl tai, kad *Eni* nesikeitė raštais apie kainas (šis keitimasis veikiau buvo susitarimų dėl kainų įgyvendinimo kontrolės mechanizmas), negali įrodyti, jog ji nedalyvavo vykdant neteisėtus veiksmus.

257 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad ieškovės kaltinimas, siejamas su tariamu jos nedalyvavimu darant pažeidimą, neturi faktinio pagrindo.

258 Todėl šiomis aplinkybėmis Komisija nepažeidė nei EB 81 straipsnio, nei Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnio, nei 2006 m. gairių, nei vienodo požiūrio principo.

– Dėl ginčijamo sprendimo motyvų

259 Kiek tai susiję su tariamai pažeista pareiga motyvuoti, primintina, kad prie to, kas pasakyta ginčijamo sprendimo 695 konstatuojamojoje dalyje, reikia pridėti Komisijos ginčijamame sprendime atliktą techninių susitikimų turinio ir įrodymų, kad *Eni* juose dalyvavo, nagrinėjimą. Be to, šis nagrinėjimas ir jį atlikus padarytos išvados turi būti vertinami atsižvelgiant į visus dokumentus ir pareiškimus, su kuriais ieškovė galėjo susipažinti ir kurie yra ginčijamo sprendimo konteksto dalis.

260 Iš nagrinėjamu atveju pateiktų motyvų tiek ieškovė, tiek Bendrasis Teismas gali sužinoti priežastis, dėl kurių Komisija padarė išvadą, kad ieškovė dalyvavo darant pažeidimą.

261 Tai reiškia, kad šiuo atveju netenkinama nė viena iš dviejų 2006 m. gairių 29 punkto trečioje įtraukoje numatytos lengvinančios aplinkybės kumuliacinių sąlygų. Komisija teisiškai pakankamai įrodė, kad *Eni* dalyvavimas darant pažeidimą nebuvo labai ribotas ir kad negalima daryti išvados, jog ji iš tikrųjų neįgyvendino antikonkurencinių susitarimų ir rinkoje elgėsi pagal konkurencijos principus.

262 Be to, reikia pabrėžti, kad Bendrasis Teismas išsamiai išnagrinėjo dokumentus, kuriais ginčijamame sprendime rėmėsi Komisija. Naudodamasis neribota savo jurisdikcija jis padarė išvadą, kad ieškovei skirtos baudos dydžio sumažinimo negalima pateisinti tuo, kad ieškovė esą ribotai dalyvavo kartelyje, vaidino antraeilį ar pasyvų vaidmenį, nedalyvavo įgyvendinant antikonkurencinius susitarimus ar neįgyvendino kartelio.

263 Atsižvelgiant į tai, kas pasakyta, reikia atmesti penktąjį pagrindą.

Dėl ieškinio šeštojo pagrindo, siejamo su tuo, kad buvo padaryta klaida, kai į „Eni“ neatsargumą nebuvo atsižvelgta kaip į lengvinančią aplinkybę

264 Ieškovė teigia, kad Komisija suklydo, kai atsisakė pripažinti lengvinančią aplinkybę, susijusią su neatsargumu. Taip Komisija pažeidė EB 81 straipsnį, Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnį ir 2006 m. gaires. Ji Bendrojo Teismo prašo panaikinti ginčijamą sprendimą, nes Komisija atsisakė pripažinti jai šią lengvinančią aplinkybę ir atitinkamai perskaičiuoti baudos dydį.

265 Iš pradžių reikia priminti, kad pagal 2006 m. gairių 29 punkto antrą įtrauką, susijusią su lengvinančiomis aplinkybėmis, baudos dydis gali būti sumažintas, jei atitinkama įmonė pateikia įrodymų, kad pažeidimas buvo padarytas dėl neatsargumo.

266 Pagal ginčijamo sprendimo 708 konstatuojamąją dalį:

„*Eni* taip pat teigia neturėjusi ketinimų padaryti pažeidimo, nes jos atstovas <...> dalyvavo susitikimuose neturėdamas net mažiausio noro pažeisti konkurencijos taisyklių <...> Per posėdį *Eni* pareiškė, kad jos atstovas manė dalyvaujantis teisėtuose EWF susitikimuose, nors iš tikrųjų dalyvavo techniniuose susitikimuose. Komisija pažymi, kad *Eni* pareiškimų nepatvirtina jokie įrodymai. Komisijos manymu, mažai tikėtina, kad *Eni* atstovai dalyvautų susitikimuose neturėdami tokių ketinimų. Kiek tai susiję su [MO.] įsitikinimu, kad jis dalyvavo EWF susitikimuose, Komisija nesupranta, kaip galėjo įvykti toks nesusipratimas, žinant, kad nei kvietime į susitikimus, nei juos organizuojant nebuvo nurodyta jokia sąsaja su EWF.“

267 Ieškovė teigia įrodžiusi savo neatsargumą. Šiuo klausimu ji pateikia nuorodą į MO. raštą, skirtą jo vadovui D., kuriame MO. teigė, kad dalyvavo „Europos parafino vaško ir parafino šlamo pagrindinių gamintojų susitikime, organizuotame EWF, prie kurios [*Eni*] neseniai iš naujo prisijungė“. Remiantis tuo esą galima daryti išvadą, kad MO. buvo įsitikinęs, jog dalyvavo EWF organizuotuose teisėtuose susitikimuose.

268 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad nagrinėjamu atveju negalima nustatyti *Eni* neatsargumo, nes antikonkurencinis techninių susitikimų turinys buvo aiškus ir akivaizdus, ir, nepaisant to, MO. dalyvavo mažiausiai dešimtyje iš trylikos susitikimų, vykusių nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d.

269 Turint omenyje akivaizdžiai antikonkurencinį techninių susitikimų turinį, neturi reikšmės tai, kad remiantis informacija, kurią MO. pateikė D., tai buvo EWF organizuoti susitikimai.

270 Be to, taip pat neturi reikšmės klausimas, ar D. teisingai suprato per techninius susitikimus vykusias diskusijas. Komisijos įgaliojimai nubausti pažeidimą padariusią įmonę reiškia tik neteisėtus veiksmus, kurių ėmėsi asmuo, turintis bendrą įgaliojimą veikti įmonės vardu (1983 m. birželio 7 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Musique Diffusion française ir kt. / Komisija*, 100/80-103/80, Rink. p. 1825, 97 punktas ir 196 punkte minėto Sprendimo *Tokai Carbon ir kt. / Komisija* 277 punktas). MO., kurį, kaip produktų vadybininką, iš pradžių buvo įdarbinusi *AgipPetroli*, o paskui *Eni*, reikia laikyti asmeniu, turinčiu bendrą įgaliojimą veikti *Eni* vardu.

271 Kiek tai susiję su ieškovės argumentais, kad *Eni* nebuvo suinteresuota dalyvauti kartelyje, reikia pateikti nuorodą į šio sprendimo 108–121 punktuose esančią analizę.

272 Todėl šeštąjį ieškinio pagrindą reikia atmesti.

Dėl ieškinio ketvirtojo pagrindo, siejamo su tuo, kad klaidingai buvo nustatyta su recidyvu susijusi sunkinanti aplinkybė

273 Ieškovė teigia, kad Komisija pažeidė EB 81 straipsnį, Reglamento Nr. 1/2003 23 straipsnį, 2006 m. gaires ir teisinio saugumo ir vienodo požiūrio principus, be to, piktnaudžiavo įgaliojimais, kai bazinį baudos dydį padidino 60 % dėl su recidyvu susijusios sunkinančios aplinkybės. Todėl ji Bendrojo Teismo prašo panaikinti ginčijamą sprendimą, nes jame Komisija padidino jai skirtiną baudą 60 % dėl recidyvo. Jei šis reikalavimas nebūtų patenkintas, ji Bendrojo Teismo prašo sumažinti Komisijos pritaikytą padidinimą.

274 Remiantis 2006 m. gairių 28 punktu, bazinis baudos dydis gali būti padidintas, jei Komisija konstatuoja sunkinančias aplinkybes. Viena iš sunkinančių aplinkybių yra recidyvas, kuris tame pačiame punkte apibrėžtas kaip tokio paties ar panašaus pažeidimo tęsimas ar pakartojimas po to, kai Komisija ar nacionalinė konkurencijos institucija konstatavo, kad atitinkama įmonė pažeidė EB 81 ar 82 straipsnių nuostatas. Tokiu atveju bazinis baudos dydis gali būti padidintas iki 100 % už kiekvieną konstatuotą pažeidimą.

275 Recidyvo sąvoka, kaip ji suprantama pagal tam tikras nacionalinės teisės sistemas, reiškia, jog asmuo naujų pažeidimų padarė būdamas baustas už panašaus pobūdžio pažeidimus (1999 m. kovo 11 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Thyssen Stahl / Komisija*, T-141/94, Rink. p. II-347, 617 punktas ir 2003 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Michelin / Komisija*, T-203/01, Rink. p. II-4071, 284 punktas).

276 Galimas recidyvas yra tarp veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant atitinkamo pažeidimo sunkumą (42 punkte minėto Sprendimo *Aalborg Portland ir kt. / Komisija* 91 punktas ir 160 punkte minėto Sprendimo *Groupe Danone / Komisija* 26 punktas).

277 Nagrinėjamu atveju, remiantis ginčijamo sprendimo 673 konstatuojamąja dalimi, iki prisijungimo prie kartelio *Eni* arba jos dukterinės bendrovės buvo ankstesnių Komisijos sprendimų dėl kartelių adresatės. Tai – 1986 m. balandžio 23 d. Komisijos sprendimas 86/398/EEB dėl procedūros pagal

[EB 81] straipsnį (IV/31.149 – Polipropilenas) (OL L 230, p. 1, toliau – Sprendimas *Polipropilenas*) ir 1994 m. liepos 27 d. Komisijos sprendimas 94/599/EB dėl procedūros pagal [EB 81] straipsnį (IV/31 865 – PVC) (OL L 239, p. 14, toliau – Sprendimas *PVC II*).

278 Ieškovė teigia, kad ji niekada nebuvo su kokiu nors pažeidimu susijusio sprendimo adresatė. Procedūros, kurias pabaigus buvo priimti sprendimai *Polipropilenas* ir *PVC II*, buvo vykdomos atitinkamai prieš bendroves *Anic SpA* ir *EniChem SpA*. Tuose sprendimuose apie *Eni* nekalbama. Ji negavo prašymų pateikti informacijos, nedalyvavo nagrinėjamose procedūrose ir neturėjo galimybės pasinaudoti teise į gynybą.

279 Taigi ginčijamame sprendime Komisija esą pripažino *Eni* atsakinga už kitų teisės subjektų veiksmus ir tai padarė atgaline data – po 25 metų. Toks požiūris pažeidžia asmeninės atsakomybės principą, teisinio saugumo principą ir *Eni* teisę į gynybą, nes priimant sprendimus *Polipropilenas* ir *PVC II* ji negalėjo ginčyti atsakomybės, kurią Komisija jai vėliau pripažino ginčijamame sprendime.

280 Komisija mano, kad ieškovės teiginys neatitinka teismo praktikos, susijusios su prezumpcija, kad patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų daro lemiamą įtaką dukterinės bendrovės, kurios visas arba beveik visas kapitalas jai priklauso, komerciniam elgesiui. Tokiu atveju Komisija esą neturi pateikti jokių papildomų įrodymų, jei pačios atitinkamos bendrovės nepateikia įrodymų, kad paneigtų šią prezumpciją, o taip ir buvo nagrinėjamu atveju.

281 Iš šalių argumentų matyti, kad pagrindinis klausimas, kuris Bendrajam Teismui pateiktas šiuo pagrindu, yra tai, ar ekonominio vieneto, kurį sudaro patronuojančioji bendrovė ir jai 100 % priklausančios dukterinės bendrovės, prezumpcija taikoma specifiniu recidyvo atveju, kai dukterinės bendrovės padarė pažeidimų, už kuriuos Komisija skyrė sankcijas ankstesniais sprendimais, kuriuose patronuojančiosios bendrovės atsakomybė už dukterinių bendrovių veiksmus visgi nebuvo pripažinta.

282 Primintina, kad Sąjungos konkurencijos teisė taikoma įmonių veiklai, o sąvoka „įmonė“ apima bet kurį ūkinę veiklą vykdantį subjektą, neatsižvelgiant į jo teisinį statusą ar finansavimo būdus (žr. 2009 m. rugsėjo 10 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija*, C-97/08 P, Rink. p. I-8237, 54 punktą ir nurodytą teismo praktiką).

283 Taigi vienos įmonės antikonkurencinis elgesys gali būti inkriminuotas kitai įmonei, kai pirmoji savarankiškai nesprendžia dėl savo elgesio rinkoje, ypač atsižvelgiant į jas siejančias ekonomines ir teisines sąsajas (2005 m. birželio 28 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Dansk Rørindustri ir kt. / Komisija*, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ir C-213/02 P, Rink. p. I-5425, 117 punktas ir 282 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* 58 punktas).

284 Tuo konkrečiu atveju, kai patronuojančiajai bendrovei priklauso 100 % jos Sąjungos konkurencijos taisyklių pažeidimą padariusios dukterinės bendrovės kapitalo, viena vertus, ši patronuojančioji bendrovė gali daryti lemiamą įtaką šios dukterinės bendrovės elgesiui ir, kita vertus, egzistuoja nuginčijama prezumpcija, kad ši patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų daro lemiamą įtaką savo dukterinės bendrovės elgesiui. Tokiomis aplinkybėmis Komisijai pakanka įrodyti, jog patronuojančiajai bendrovei priklauso visas jos dukterinės bendrovės kapitalas, kad būtų preziumuojama, jog patronuojančioji bendrovė daro lemiamą įtaką jos komercinei politikai. Tada Komisija gali pripažinti, kad patronuojančioji bendrovė solidariai atsakinga už jos dukterinei bendrovei skirtos baudos sumokėjimą, nebent ši patronuojančioji bendrovė, kuri turi paneigti šią prezumpciją, pateiktų pakankamai įrodymų, patvirtinančių, kad jos dukterinė bendrovė rinkoje elgiasi savarankiškai (žr. 282 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* 60 ir 61 punktus ir nurodytą teismo praktiką).

285 Pagal teismo praktiką, kad minėta prezumpcija būtų paneigta, kaltinamosios įmonės turi pateikti visus įrodymus, susijusius su dukterinę bendrovę ir patronuojančiąją bendrovę siejančiais organizaciniais, ekonominiais ir teisiniais ryšiais, galinčius, kaip jos pačios mano, patvirtinti, kad jos nesudarė vieno

ekonominio vieneto. Atlikdamas savo vertinimą Bendrasis Teismas turi atsižvelgti į visus pateiktus įrodymus, kurių pobūdis ir reikšmė gali skirtis, nelygu konkretaus atvejo aplinkybės (2007 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija*, T-112/05, Rink. p. II-5049, 65 punktas ir 2011 m. liepos 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo *Eni / Komisija*, T-39/07, Rink. p. II-4457, 95 punktas).

286 Nagrinėjamu atveju ieškovė teigia, jog dėl to, kad siekiant pritaikyti recidyvą atsakomybė fiktyviai pripažinta *a posteriori*, remiantis dukterinės bendrovės ir patronuojančiosios bendrovės ekonominio vieneto prezumpcija, grindžiama kapitalo sąsajomis, ši prezumpcija tampa nenuginčijama, nes ieškovė negalėjo pasinaudoti teise į gynybą per procedūras, kurias pabaigus buvo priimti sprendimai *Polipropilenas* ir *PVC II*.

287 Ginčijamo sprendimo 674–676 konstatuojamosiose dalyse Komisija tik pažymi, kad Sprendimas *Polipropilenas* buvo skirtas, be kita ko, *Anic*, o Sprendimas *PVC II* – be kita ko, *EniChem*. Anot Komisijos, darydamos atitinkamus pažeidimus šios adresatės priklausė „grupėms, kurios vėliau keitėsi, o šiandien tai yra *Eni* grupė“, todėl *Eni* jau buvo ankstesnių sprendimų, kuriais konstatuotas EB 81 straipsnio pažeidimas, adresatė.

288 Toliau, remdamasi šio sprendimo 275 punkte minėtu Sprendimu *Michelin / Komisija* (290 punktas), Komisija ginčijamo sprendimo 678 konstatuojamojoje dalyje nurodė:

„<…> Sprendimai [*Polipropilenas* ir *PVC II*] buvo priimti dėl subjektų, kurie sudarė vieną įmonę pažeidimo darymo momentu <...> Recidyvą taip pat galima konstatuoti grupės dukterinės bendrovės atžvilgiu, remiantis ankstesniu pažeidimu, kurį padarė kita tos pačios grupės dukterinė bendrovė, net jeigu patronuojančioji bendrovė nebuvo ankstesnio sprendimo dėl pažeidimo adresatė <...> Bet kuriuo atveju vidinė reorganizacija negali turėti poveikio vertinant šios sunkinančios aplinkybės egzistavimą. Komisija taip pat pažymi, kad ji neprivalo adresuoti sprendimo vadovaujančiajai bendrovei, tačiau gali laisvai nustatyti jo adresatą.“

289 Pirma, reikia pažymėti, kad byloje, kurioje buvo priimtas šio sprendimo 275 punkte minėtas Sprendimas *Michelin / Komisija*, priešingai nei šiuo atveju, ieškovė neginčijo to, kad dvi dukterinės bendrovės ir patronuojančioji bendrovė priklauso tai pačiai įmonei, ir neteigė, kad buvo pažeista patronuojančiosios bendrovės teisė į gynybą, kiek tai susiję su atgaline data pripažinta atsakomybe už pažeidimą, padarytą kitos dukterinės bendrovės, su kuria susijęs ankstesnis sprendimas. Būtent dėl šios priežasties minėtame sprendime Bendrasis Teismas galėjo atmesti ieškinį nespręsdamas dėl galimo atsižvelgimo į įrodymus, paneigiančius atsakomybės prezumpciją, ar dėl naudojimosi teise į gynybą šiomis aplinkybėmis. Kita vertus, kadangi šioje byloje *Eni* pateikia svarių argumentų šiuo klausimu, nagrinėjamu atveju Bendrasis Teismas negali automatiškai pritaikyti to, kas nutarta šio sprendimo 275 punkte minėtame Sprendime *Michelin / Komisija*.

290 Antra, reikia nurodyti Sąjungos teismo praktikos pokyčius nuo to laiko, kai buvo priimtas šio sprendimo 275 punkte minėtas Sprendimas *Michelin / Komisija*, kiek tai susiję su prezumpcija, kad patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų daro lemiamą įtaką dukterinei bendrovei vien dėl to, kad jai priklauso visas arba beveik visas dukterinės bendrovės kapitalas.

291 Konkrečiai kalbant, 2011 m. sausio 20 d. Sprendime *General Química ir kt. / Komisija* (C-90/09 P, Rink. p. I-1, 104–109 punktai) ir 2011 m. rugsėjo 29 d. Sprendime *Elf Aquitaine / Komisija* (C-521/09 P, Rink. p. I-8947, 153, 167 ir 168 punktai) Teisingumo Teismas pabrėžė, kad svarbu išnagrinėti įmonių, kurioms skirtos sankcijos, argumentus, kuriais siekiama paneigti prezumpciją, kad patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų darė lemiamą įtaką savo dukterinei bendrovei.

292 Trečia, šioje byloje pažymėtina, kad, atsižvelgiant į tai, jog *Eni* nebuvo Sprendimų *Polipropilenas* ir *PVC II* adresatė, ji neturėjo jokios galimybės per administracines procedūras, kurias pabaigus buvo priimti minėti sprendimai, pateikti įrodymų, galinčių paneigti prezumpciją, kad patronuojančioji bendrovė iš tikrųjų darė lemiamą įtaką savo dukterinei bendrovei, kuria remdamasi Komisija, praėjus keturiolikai metų, ginčijamame sprendime jos atžvilgiu konstatavo recidyvą.

293 Žinoma, pranešime apie kaltinimus, atsiųstame per procedūrą, kurią pabaigus buvo priimtas ginčijamas sprendimas, dėl sunkinančių aplinkybių Komisija pažymėjo, kad „prieš pradedant daryti pažeidimą arba tuo metu, kai jis buvo daromas, bent jau *Eni*, *Shell* ir *Total* jau buvo arba yra ankstesnių [jos] sprendimų dėl kartelių adresatės“, ir patikslino, kad tai yra sprendimai *Polipropilenas* ir *PVC II*.

294 Vis dėlto dėl šios pranešime apie kaltinimus pateiktos nuorodos negali būti įvykdyti reikalavimai, kuriuos lemia teisės į gynybą paisymas ir kurie apima faktinės galimybės pateikti įrodymų nagrinėjamai prezumpcijai paneigti užtikrinimą.

295 Pažymėtina, kad remiantis Teisingumo Teismo praktika, pirma, teisės į gynybą užtikrinimo principas neleidžia teisėtu laikyti sprendimo, kuriuo Komisija įmonei skiria baudą konkurencijos srityje, prieš tai jai nepranešusi apie jai pateiktus kaltinimus, ir, antra, atsižvelgiant į pranešimo apie kaltinimus svarbą, jame turi būti vienareikšmiškai nurodytas juridinis asmuo, kuriam galės būti skirtos baudos, ir šis pranešimas turi būti adresuotas šiam asmeniui (2009 m. rugsėjo 3 d. Teisingumo Teismo sprendimo *Papierfabrik August Koehler ir kt. / Komisija*, C-322/07 P, C-327/07 P ir C-338/07 P, Rink. p. I-7191, 37 ir 38 punktai ir 282 punkte minėto Sprendimo *Akzo Nobel ir kt. / Komisija* 57 punktas).

296 Todėl negalima sutikti, kad nustatydama su recidyvu susijusią sunkinančią aplinkybę Komisija gali padaryti išvadą, kad bendrovė turi būti pripažinta atsakinga už ankstesnį pažeidimą, už kurį jai nebuvo skirtos sankcijos Komisijos sprendimu ir kurį nustatant jai nebuvo atsiųstas pranešimas apie kaltinimus. Tokiai bendrovei nebuvo sudaryta galimybė per procedūrą, kurią pabaigus buvo priimtas sprendimas, kuriuo konstatuojamas ankstesnis pažeidimas, pateikti argumentų, siekiant užginčyti tai, kad ji galimai sudarė vieną ekonominį vienetą su kitomis bendrovėmis, su kuriomis susijęs ankstesnis sprendimas (2011 m. liepos 13 d. Bendrojo Teismo sprendimo *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs ir kt. / Komisija*, T-144/07, T-147/07-T-150/07 ir T-154/07, Rink. p. II-5129, 319 punktas).

297 Tokia išvada juo labiau darytina atsižvelgiant į tai, kad nors pagal proporcingumo principą reikalaujama, jog siekiant įvertinti įmonės polinkį nesilaikyti konkurencijos taisyklių būtų atsižvelgta į laiko tarpą tarp atitinkamo pažeidimo ir ankstesnio šių taisyklių nesilaikymo, Teisingumo Teismas jau yra pabrėžęs, kad konstatuodama recidyvą Komisija negali būti saistoma jokio senaties termino (160 punkte minėto Sprendimo *Groupe Danone / Komisija* 38 punktas ir 2008 m. birželio 18 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimo *Hoechst / Komisija*, T-410/03, Rink. p. II-881, 462 punktas) ir kad todėl tokia išvada gali būti padaryta praėjus daug metų po pažeidimo konstatavimo, kai atitinkama įmonė bet kuriuo atveju neturi galimybės ginčyti tokio ekonominio vieneto egzistavimo, ypač jei taikoma šio sprendimo 284 punkte priminta prezumpcija (296 punkte minėto Sprendimo *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs ir kt. / Komisija* 320 punktas).

298 Galiausiai negalima sutikti su tuo, kad patronuojančioji bendrovė, turinti beveik visą dukterinės bendrovės kapitalą, taip pat yra dukterinei bendrovei skirto įspėjimo, išplaukiančio iš ankstesnio Komisijos sprendimo, kuriuo ta dukterinė bendrovė nubausta už konkurencijos teisės pažeidimą, adresatė. Nors galima daryti pagrįstą išvadą, kad patronuojančioji bendrovė iš tiesų žino apie ankstesnį sprendimą, kurį Komisija adresavo jos dukterinei bendrovei, kurios beveik visas kapitalas priklauso šiai patronuojančiajai bendrovei, toks žinojimas negali kompensuoti to, kad ankstesniame sprendime nebuvo konstatuota, jog tokia patronuojančioji bendrovė ir jos dukterinė bendrovė sudaro vieną ekonominį vienetą, kai siekiama šią patronuojančiąją bendrovę pripažinti atsakinga už ankstesnį pažeidimą ir padidinti jai skirtas baudas dėl recidyvo (296 punkte minėto Sprendimo *ThyssenKrupp Liften Ascenseurs ir kt. / Komisija* 322 punktas).

299 Todėl Bendrasis Teismas mano, kad, konstatavusi recidyvą dėl sprendimų *Polipropilenas* ir *PVC II*, kurie nebuvo skirti *Eni*, ir atgaline data pripažinusi *Eni* atsakomybę už *Anic* ir *EniChem* padarytus pažeidimus, Komisija pažeidė *Eni* teisę į gynybą.

300 Kiti Komisijos argumentai šios išvados nepaneigia.

301 Komisija remiasi 2008 m. liepos 8 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu *BPB / Komisija* (T-53/03, Rink. p. II-1333, 368 ir 389 punktai) ir 2009 m. rugsėjo 30 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimu *Hoechst / Komisija*, T-161/05, Rink. p. II-3555, 147 punktas). Tuose sprendimuose Sąjungos teismas esą patvirtino galimybę pripažinti su recidyvu susijusią sunkinančią aplinkybę, kiek tai susiję su pažeidimais, kuriuos tiesiogiai padarė tos pačios patronuojančiosios bendrovės skirtingos dukterinės bendrovės.

302 Šiuo klausimu pakanka pažymėti, kad Komisijos paminėtuose sprendimuose Bendrasis Teismas teisės į gynybą užtikrinimo požiūriu nenagrinėjo to, ar Komisija galėjo teisėtai atgaline data pripažinti patronuojančiosios bendrovės atsakomybę už pažeidimą, padarytą dukterinės bendrovės, kuriai skirtos sankcijos ankstesniame sprendime. Todėl šie sprendimai negali turėti įtakos šio pagrindo analizei.

303 Tas pats pasakytina apie 2012 m. rugsėjo 27 d. Bendrojo Teismo sprendimą *Shell Petroleum ir kt. / Komisija* (T-343/06).

304 Byloje, kurioje buvo priimtas šio sprendimo 303 punkte minėtas Sprendimas *Shell Petroleum ir kt. / Komisija*, ieškovės pirmą kartą tik per teismo posėdį teigė, kad Komisija pažeidė jų teisę į gynybą, nes nesuteikė joms galimybės paneigti prezumpcijos, kad patronuojančiosios bendrovės iš tikrųjų darė lemiamą įtaką savo dukterinėms bendrovėms, nubaustoms už du ankstesnius pažeidimus, į kuriuos buvo atsižvelgta nustatant recidyvą.

305 Bendrasis Teismas nenagrinėjo šio kaltinimo iš esmės ir jį atmetė kaip nepriimtiną dėl pavėluoto jo pateikimo pagal Procedūros reglamento 44 straipsnio 1 dalies c punktą ir 48 straipsnio 2 dalį.

306 Todėl šio sprendimo 303 punkte minėtas Sprendimas *Shell Petroleum ir kt. / Komisija* taip pat nepaneigia šio sprendimo 299 punkte padarytos išvados.

307 Iš viso to, kas išdėstyta, matyti, kad ketvirtasis pagrindas turi būti pripažintas pagrįstu ir kad ginčijamas sprendimas turi būti pakeistas, nesant reikalo nagrinėti kitų ieškovės kaltinimų, pateiktų nurodant šį pagrindą.

308 Tai, kokių pasekmių turi šio sprendimo 299 punkte konstatuotas pažeidimas, bus išnagrinėta 309 ir paskesniuose punktuose.

Dėl naudojimosi neribota jurisdikcija ir dėl galutinio baudos dydžio nustatymo

309 Ginčijamo sprendimo 662 konstatuojamojoje dalyje nustatytas 13 000 000 eurų *Eni* skirtinos baudos bazinis dydis.

310 Ginčijamo sprendimo 680 konstatuojamojoje dalyje Komisija bazinį dydį dėl recidyvo padidino 60 % ir taip buvo gautas 20 800 000 eurų bazinis dydis.

311 Toliau ginčijamo sprendimo 713 konstatuojamojoje dalyje Komisija pažymėjo, kad pagal 2006 m. gairių 30 punktą siekiant atgrasyti bazinį baudos dydį dėl *Eni* dydžio dar reikia padidinti pritaikant koeficientą 1,4. Taigi Komisija gavo pakoreguotą 29 120 000 eurų bazinį baudos dydį. Tai yra bauda, kuri *Eni* skirta ginčijamame sprendime.

312 Atsižvelgiant į Bendrojo Teismo išnagrinėjus ketvirtąjį pagrindą padarytą išvadą (žr. šio sprendimo 307 ir 308 punktus), baudos dydį reikia perskaičiuoti remiantis 13 000 000 eurų baziniu baudos dydžiu, tačiau netaikant 60 % padidinimo dėl recidyvo.

313 Kadangi kiti baudos dydžio apskaičiavimo elementai nepasikeitė, *Eni* turi būti skirta 18 200 000 eurų bauda.

314 Naudodamasis neribota jurisdikcija, Bendrasis Teismas mano, kad taip nustatyta bauda yra tinkama, atsižvelgiant į ieškovės padaryto pažeidimo sunkumą ir trukmę.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

315 Pagal Procedūros reglamento 87 straipsnio 3 dalį, jeigu kiekvienos šalies dalis reikalavimų patenkinama, o dalis atmetama, Bendrasis Teismas gali paskirstyti išlaidas šalims arba nurodyti kiekvienai padengti savo išlaidas.

316 Šioje byloje buvo atmesti pagrindai, kuriais siekiama užginčyti *Eni* dalyvavimą kartelyje. Bendrasis Teismas pagrįstu pripažino tik vieną iš šešių ieškovės nurodytų pagrindų, todėl jai skirtos baudos dydis buvo sumažintas 37,5 %. Taigi tam, kad bylos aplinkybės būtų tinkamai įvertintos, reikia nuspręsti, kad ieškovė padengia pusę savo ir pusę Komisijos bylinėjimosi išlaidų. Komisija padengia pusę savo ir pusę ieškovės bylinėjimosi išlaidų.

Remdamasis šiais motyvais,

BENDRASIS TEISMAS (trečioji kolegija)

nusprendžia:

1. **Nustatyti, kad 2008 m. spalio 1 d. Komisijos sprendimo C(2008) 5476 galutinis dėl procedūros pagal [EB] 81 straipsnį ir EEE susitarimo 53 straipsnį (Byla COMP/C.39181 – Žvakių vaškas) 2 straipsniu *Eni SpA* skirtos baudos dydis yra 18 200 000 eurų.**

2. **Atmesti likusią ieškinio dalį.**

3. **Europos Komisija padengia pusę savo ir pusę *Eni* patirtų bylinėjimosi išlaidų. *Eni* padengia pusę savo ir pusę Komisijos patirtų bylinėjimosi išlaidų.**

Czúcz Labucka Gratsias

Paskelbta 2014 m. gruodžio 12 d. viešame posėdyje Liuksemburge.

Parašai.

Turinys

Faktinės bylos aplinkybės 2

1. Administracinė procedūra ir ginčijamo sprendimo priėmimas 2

2. Dėl Eni grupės 4

Procesas ir šalių reikalavimai 4

Dėl teisės 5

1. Dėl pirmojo ir antrojo pagrindų, susijusių su ieškovės dalyvavimu kartelyje ir siejamų su EB 81 straipsnio pažeidimu 6

Dėl sąvokų „susitarimas“ ir „suderinti veiksmai“ 6

Dėl įrodymų vertinimo principų 6

Dėl ginčijamame sprendime pateikto pagrindinio pažeidimo epizodo aprašymo 9

Dėl „Eni“ dalyvavimo kartelyje, atsižvelgiant į tai, kad ji buvo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime 12

Įrodymų nagrinėjimas 12

Dėl Eni dalyvavimo 1997 m. spalio 30 ir 31 d. techniniame susitikime ir jos atsiribojimo klausimo 13

Išvada dėl ieškovės dalyvavimo kartelyje 1997 m. spalio 30 ir 31 d. 14

Dėl „Eni“ dalyvavimo darant pažeidimą nuo 2002 m. vasario 21 d. iki 2005 m. balandžio 28 d. .. 15

Dėl Eni nedalyvavimo sudarant susitarimą ir (arba) derinant veiksmus, kuriais siekiama nustatyti parafino vaško kainas 15

– Įrodymų nagrinėjimas 15

– Dėl Eni dalyvavimo antikonkurenciniuose susitikimuose ir neatsiribojimo 17

– Dėl tariamo ieškovės nesuinteresuotumo dalyvauti sudarant susitarimus ir (arba) derinant veiksmus dėl parafino vaško kainų nustatymo 18

– Dėl ieškovės pateikto alternatyvaus paaiškinimo 19

– Dėl tariamai neatitinkančios valios 19

– Dėl tariamo nedalyvavimo derinant veiksmus 21

Dėl Eni nedalyvavimo sudarant susitarimą ir (arba) derinant veiksmus dėl keitimosi informacija 22

2. Dėl ieškinio pagrindų, susijusių su ieškovei skirtos baudos dydžio apskaičiavimu 23

Dėl ieškinio trečiojo pagrindo, siejamo su klaidingai pritaikytais 17 % koeficientu dėl pažeidimo sunkumo ir papildoma suma, vadinama „prisijungimo mokesčiu“ 24

Dėl ieškinio penktojo pagrindo, siejamo su tuo, kad buvo padaryta klaida, nes kaip į lengvinančią aplinkybę nebuvo atsižvelgta į antraeilį „Eni“ vaidmenį kartelyje ir į tai, kad susitarimai dėl kainų nebuvo įgyvendinti 27

Dėl pasyvaus ir (arba) antraeilio Eni vaidmens kartelyje 28

– Dėl ginčijamo sprendimo pagrįstumo 28

– Dėl ginčijamo sprendimo motyvavimo 32

Dėl to, kad Eni neįgyvendino susitarimų dėl kainų nustatymo 33

– Dėl ginčijamo sprendimo pagrįstumo 33

– Dėl ginčijamo sprendimo motyvų 35

Dėl ieškinio šeštojo pagrindo, siejamo su tuo, kad buvo padaryta klaida, kai į „Eni“ neatsargumą nebuvo atsižvelgta kaip į lengvinančią aplinkybę 35

Dėl ieškinio ketvirtojo pagrindo, siejamo su tuo, kad klaidingai buvo nustatyta su recidyvu susijusi sunkinanti aplinkybė 36

Dėl naudojimosi neribota jurisdikcija ir dėl galutinio baudos dydžio nustatymo 40

Dėl bylinėjimosi išlaidų 41